

ISTEN+IRGALMAS

· N A G Y + J Ö Z S E F

ISTEN IRGALMAS

IRTA:
DR. NAGY JÓZSEF GYŐZŐ

BUDAPEST, 1942
K O R D A R . T . K I A D Á S A

Nihil obstat. Dr. Stephanus Kosztolányi censor dioe-
cesanus. Nr. 6575/1941. Imprimatur. Strigonii, die
18. Septembris 1941. Dr. Joannes Drahos vicarius
generalis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest.

*„Aki bölcs, gondolkodjék ezeken,
S értse meg az Úr irgalmasságát.”*

(Zsolt. 106, 43.)

ISTEN IRGALMASSÁGÁRÓL

Aquinói Szent Tamás Summa Theologicájából.
Pars I. Quaestio 21. Articulus III.

1. Úgy látszik, mintha az irgalmasság nem illenék Istenhez. Az irgalmasság ugyanis — mint Damazkuszi Szent János mondja — a szomorúság egy faja. Ám Istenben nincs szomorúság. Tehát irgalmasság sincs.

2. Azonfelül az irgalmasság az igazságosságának meglazítása. Viszont Isten nem engedhet el semmit abból, ami igazságosságához hozzátartozik. A Szentírás ugyanis azt mondja: „Ha hűtlenek leszünk, — ő hű marad, mert nem tagadhatja meg önmagát.” (II Tim. 2, 13.) Márpedig önmagát tagadná meg, ha kijelentéseit megtagadná. Tehát az irgalmasság nem illik Istenhez.

De ennek ellenére szól, amit a zsoltár mond: „Irgalmas és kegyes az Úr.” (Zs. 90, 4.)

Feleletül ammondó vagyok, hogy az irgalmasságot a legnagyobb mértékben kell Isten-

ről állítanunk; ám nem az együtt szenvedés
érzelme szerint, hanem hatása szerint. A kér-
dés megvilágításához meg kell fontolnunk,
hogy irgalmasnak azt mondjuk, akinek kö-
nyörülő szíve (miseri-cors) van, melyet érzé-
kenyen ér a más baja és elszomorodik any-
nyira, mintha a saját nyomorúságát látná.
Ebből pedig az következik, hogy mindent
megtesz a másik bajának megszüntetésére,
mintha a sajátjáról volna szó; és ez tulajdon-
képen az irgalmasság hatása. Nem illik tehát
Istenhez, hogy szomorkodjék a más nyomo-
rúságán, de az nagyon is illik hozzá, hogy
a más nyomorúságát megszüntesse, bármilyen
hiányt is értünk a nyomorúságon. A hiányok
pedig nem szűnnek meg, csak akkor, ha vala-
ki jóságával közbelép, hogy tökéletességet
adjon, a hiányt kipótolja. Minden jóságnak
kezdeté pedig Isten. — De meg kell fontolni
azt is, hogy tökéletességeket ajándékozni a
dolgoknak, ez ugyan az isteni jóságnak, igaz-
ságosságnak, bőkezűségnek és irgalmasság-
nak a dolga, de mind a négy esetben más
értelemben. A tökéletességek közlése függet-
lenül tekintve Isten jóságának a dolga.
Amennyiben pedig a dolgok arányos mérté-
kéhez képest adatnak a tökéletességek, Isten

igazságossága az ajándékozó. Amennyiben pedig Isten nem a saját haszna miatt, hanem egyedül a saját jóságáért ad a dolgoknak tökéletességeket, Isten bőkezűségéről van szó. Amikor pedig Istentől adott tökéletesítések a dolgok minden hiányát megszüntetik, akkor ez irgalmassághoz tartozik.

Az első nehézségre tehát azt kell felelünk, hogy az ellenvetés arra az irgalmasságra nézve áll, amely nem több az együtt-szenvedés érzelménél.

A másodikra pedig azt mondjuk, hogy amikor Isten irgalmasságot tesz, akkor nem cselekszik igazságossága ellen, hanem igazságossága felett tesz valamit; mint az, akinek száz dénárral tartozik valaki, nem cselekszik az igazságosság ellen, ha kétszázat ajándékoz a magáéból, hanem bőkezűen avagy könnyő-rületesen cselekszik. És hasonlóképen, ha valaki az ellene elkövetett sértést megbocsátja. Mert aki valamit megbocsát, az valami-képen ajándékot ad. Ezért nevezi az Apostol a megbocsátást ajándéknak: „Bocsásstatok meg (donate) egymásnak, amint Isten is megbocsátott (donavit) nektek Krisztusban.” (Ef. 4, 32.) Ebből pedig az következik, hogy az irgalmasság nem szünteti meg az igazsá-

gosságot, hanem az igazságosságnak valami-
féle teljessége inkább. Ezért mondja a Szent-
írás, hogy az irgalmasság felülhaladja az
ítéletet. (Jak. 2, 13.) (Mintegy felette áll az
ítéletnek.)

REGINALD GARRIGOU—LAGRANGE O. P.
KOMMENTÁRJA AZ ARTICULUSHOZ

A kérdés lényege. Nehézzé teszi a megoldást, mivel úgy látszik, hogy az irgalmasság a szomorúságnak valamiféle faja; szomorúság pedig nincs Istenben. Azonfelül pedig úgy látszik, hogy az irgalmasság az igazságosság meglazítása. Isten pedig semmit sem engedhet el abból, ami az ő végtelen igazságosságához hozzátartozik; önmagát ugyanis nem tagadhatja meg. Úgy látszik tehát, hogy nincs irgalmasság az Istenben, legfeljebb átvitt értelemben, mint a harag.

A felelet mégis így hangzik: *az irgalmasság sajátosan és formálisan létezik Istenben.* Ez hittétel a Szentírás számtalan kijelentése alapján és az Egyház eleven tanítása szerint is, ha nincs is különleges ünnepélyes döntés erre a biztos kérdésre nézve.

V. ö. Zsolt. 102, 8.: „Irgalmas az Úr és könyörületes, hosszantűrő és felette kegyelmes.” Ugyanígy 110, 4., 144, 8., 88, 1.: „Az Úr irgalmát örökké énekelem.” Zs. 16, 7.: „Mutasd meg csodás irgalmadat, hisz megmented a benned bízókat.” Zs. 129, 6.: „A reggeli órváltástól éjjelig bízzék Izrael az Úrban, mert az Úrnál van az irgalom és bőséges nála a szabadulás.” — A zsoltároknak és a

prófétáknál három dolog kapcsolódik egybe: az ember *nyomorúsága*, mely le hívja *Isten irgalmasságát*, hogy *Isten dicsősége* kinyilvánuljon; például Zs. 78, 9.: „Segíts rajtunk szabadító Istenünk, és neved dicsőségéért ments meg, Uram, minket, bocsásd meg nevedért bűneinket.” Éppígy Dánielnél 3, 29—42.: „Bűnt követtünk el, gonoszat cselekedtünk... de tégy velünk kegyességed és nagy irgalmasságod szerint. Szabadíts meg minket csodáiddal és dicsőítsd meg, Urunk, nevedet.” A proféták így látják az isteni irgalmasság eredményében az isteni Jóság és Mindenhatóság legnagyobb kinyilvánulását, sőt azt mondják: „Isten irgalmával van tele a föld.” (Zs. 118, 64.) S ennek a kinyilatkoztatásnak csúcspontja az újszövetségben található: „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy mindaz, aki hisz benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” (Ján. 3, 16.) Így volt a megtestesülés indítóoka az irgalmasság motívuma, mint Szent Tamás (III—a. q. I. a. 3.) mondja és Szent Pál gyakran beszél Isten kegyelmének és irgalmasságának gazdagságáról, mint Ef. 12, 4.: „Isten, aki gazdag az irgalmasságban, igen nagy szeretetéből, mellyel szeretett minket, noha bűneink miatt holtak voltunk is, Krisztussal együtt életre keltett.”

Isten irgalmassága Izrael fiaival szemben hosszú leírásban található a Bölcsesség könyvében (11. és 12. fej.) és Krisztusnak, a jó Pásztornak irgalmassága minden példabeszé-

dében, mint pl. a tékozló fiú példájában és az egész Evangéliumban.

*

Hittanilag pedig ki kell mutatnunk, hogy az irgalmasság formális jelentésében nem tartalmaz magában tökéletlenséget és mint Szent Tamás mondja: „a legnagyobb mértékben kell Istenről állítanunk”. Ezt igazolja az articulus.

A szent egyháztanító két dolgot különböztet meg a nyomorultakkal szemben való emberi irgalomban: az egyik a más nyomorúságán való *szomorkodás*, a másik az ő *nyomorúságának megszüntetése*. Az említett szomorkodás materialiter viszonyul az irgalmassághoz, alanyilag van az irgalmas emberben; ezzel szemben az akarat hajlandósága a más nyomorúságának megszüntetésére formai része az irgalomnak tárgyilagos értelemben. Márpedig ha nem is illik Istenhez a más nyomorúságán való szomorkodás, a nyomorúság megszüntetése nem tartalmaz semmi tökéletlenséget magában és a legnagyobb mértékben illik hozzá; a hiányok ugyanis nem szűnnek meg, csak akkor, ha valaki jóságával közbelép, hogy tökéletességet adjon. Minden jóságnak kezdete pedig Isten, aki maga a jóság lényege szerint. Az irgalmasság tehát formai jelentése szerint teljes értelemben illik Istenhez és nemcsak átvitt értelemben.

Nagyon szép az articulusban az arányosság hasonlatának példája: Az irgalmas Isten hasonlóképen áll a bocsánatot esdő bűnösök-

kel szemben, mint a könyörületes szívű ember a nyomorultakkal szemben, de Istenben nincsenek meg az irgalmasság emberi tökéletlenségei, mint például a szomorkodás vagy az érzelmi együttészzenvedés.

Hasonlóképpen beszél Szent Tamás, amikor az irgalmasság erényét tárgyalja. (II—a. II—ae. q. 30. a. 4.) „Valamely erény kétféleképpen lehet legnagyobbfokú: egyrészt önmagában, másrészt az erényes képességeihez mérten.”

„Önmagában az irgalmasság lehet a legnagyobb: mert lényegéhez tartozik, hogy kiömljék és ami ennél is több, megszüntesse mások hiányait. Ez pedig a *magasabbrendű*höz illik leginkább, amiért is az irgalmasság *sajátosan Istené* elsősorban és mindenhatósága (valamint jósága) benne nyilvánul meg legjobban... Azonban az erény birtokosának képességeihez mérten az irgalmasság csak akkor lehet a legnagyobbfokú, ha az, aki birtokolja, a legnagyobb, legfőbb valaki, aki felett senki más nincs, mert mindenki ő alatta van. Aki ugyanis feljebbvalókkal rendelkezik, annak elsőbb feladata, hogy feljebbvalójához kapcsolódjék, mint az, hogy az alatta lévő hibáit kipótolja.” Ezért a legfőbb erény számunkra a szeretet, mely bennünket Istennel összeköt, azonban „azok között az erények közül, amelyekkel a felebarátaink felé fordulunk, legfontosabb az irgalmasság.” (U. o.)

Szent Tamás (II—a. II—ae. q. 30, a. 3.) igen helyesen különbözteti meg az irgalmasság erényétől az érzelmi megkönyörülést,

amely az érzéki kívánságnak dicséretes hajlama, de még nem erény; amint például a tisztaság erényétől meg kell különböztetnünk a szeméremérzést; ám a tisztaság erényében van bizonyos értelmű befejezetlenség, nincs azonban ilyen az irgalmasságban. Sőt mint ugyanott megjegyzi, amikor a gyengék és félénkek különösképen hajlanak az érzelmi együttzenvedésre, mert félnek attól, hogy őket is érheti hasonló baleset, akkor azt kell mondanunk, hogy az irgalmasság különösképpen a tökéleteseknek az erénye, akik a jóságban és a bátorságban annyira kiemelkednek a többi közül, hogy a másik nyomorúságának megszüntetésére is képesek. Ilyen értelemben pedig az irgalmasság a legnagyobb mértékben illik Istenhez: „Isten csak szeretetből könyörül rajtunk, mert szeret bennünket, mint saját teremtményeit.” (II—a. II—a. q. 30, a. 2. ad 1—m.) Ebben tehát nincs semmi emberies elképzelés, sem érzelműség, a tiszta kinyilatkoztatott és hittanilag megmagyarázott igazság. Az isteni irgalmasságnak indítóoka tulajdonképpen nem a teremtmény nyomorúsága (ez csak az anyaga neki, amelyre vonatkozik), hanem Isten jósága, amely abban nyilvánul meg, hogy megszünteti a nyomorúságot.

1. kétely: De akkor mi a különbség Isten irgalmassága, jósága, igazságossága és bőkezűsége között?

Azt feleljük, amit Szent Tamás mond az articulusban: „Tökéletességeket ajándékozni

a dolgoknak, ez ugyan az isteni jóságnak, igazságosságnak, bőkezűségnek és irgalmaságnak a dolga, de mind a négy esetben más értelemben. A tökéletességek közlése függetlenül tekintve, Isten jóságának a dolga. Amennyiben pedig a dolgok arányos mértékéhez adatnak a tökéletességek, Isten igazságossága az ajándékozó. Amennyiben pedig Isten nem a saját haszna miatt, hanem egyedül a saját jóságáért ad a dolgoknak tökéletességeket, Isten bőkezűségéről van szó. Amikor pedig az Istentől adott tökéletesítések a dolgok minden hiányát megszüntetik, akkor ez irgalmasságához tartozik." S ezzel világítja meg a következő articulust.

2. *kétely*: Hogyan lehet az, hogy amikor az irgalmasság a bűn elkövetése után bocsánatot ad, ezzel nem lazítja meg a büntető igazságosságot, mely a bűnnek büntetését célozza?

Felelet: „Amikor Isten irgalmasságot tesz, akkor nem cselekszik igazságossága ellen, hanem igazságossága felett tesz valamit; mint az, akinek száz dénárral tartozik valaki, nem cselekszik az igazságosság ellen, ha kétszázat ajándékozik a magáéból, hanem bőkezűen avagy könyörületesen cselekszik. És hasonlóképpen, ha valaki az ellene elkövetett sértést megbocsátja. Mert aki valamit megbocsát, az valamiképpen ajándékot ad. Ezért nevezi az Apostol a megbocsátást ajándéknak: „Bocsátatok meg (donate) egymásnak, amint Isten is megbocsátott (donavit) nektek Krisztusban.”

(Ef. 4, 32.) Ebből pedig világos, hogy az irgalmasság nem szünteti meg az igazságosságot, hanem az igazságosságnak valamiféle teljessége inkább. Ezért mondja Szent Jakab levelében (2, 13.), hogy az irgalmasság felülhaladja az ítéletet."

Ellenvetés. Viszont a földi bírák igazságosságból kötelesek a bűnért büntetést kiróni és nem szabad nekik irgalmasságból elengedni a büntetést. Isten sem teheti ezt meg akkor tehát, ha az igazságosság formailag és lényeg szerint megvan benne.

Felelet. (V. ö. I—a. q. 25. a. 3. ad 3—m.) Különbséget teszek az ellenvetés első mondatában: az *alárendelt bíró* az igazságosság sérelme nélkül nem bocsáthatja meg a bűnt büntetés kiszabása nélkül, de a *legtöbb törvényhozó* ezt is megteheti, és ez a királynak joga és kiváltsága a királyságokban és az elnöké a köztársaságokban, úgyhogy ha kérelmet intéz a vádlott, a király vagy az elnök elengedheti büntetését, ami által nyilvánossá lesz a király jósága és dicsőségének sérelme nélkül fennmarad a közjó is. Nagyon jól kifejti ezt Szent Tamás (III—a. q. 46. a. 2. ad 3—m.): „Az az igazságosság is (mely jóvátételt követel a bűnért) az isteni akarattól függ, amely elégtételt követel az emberiségtől a bűnért. Mert ha Isten azt akarta volna, hogy az ember teljességgel minden elégtételadás nélkül szabaduljon meg a bűntől, akkor sem cselekedett volna az igazságosság ellen. Mert az a *bíró*, akinek kötelessége, hogy a

másik ember, vagy a közösség, vagy a törvényes fejedelem ellen elkövetett sértést megbüntesse, nem engedheti el a bűnt büntetés nélkül az igazságosság alapján. Azonban *Istennek nincsen feljebbvalója, mert ő az egész mindenségnek legfőbb és közös java.* És ezért *hogya megbocsátja a bűnt, mely épp azért véték, mivel ellene való, senkivel sem tesz igazágtalanságot;* akárcsak egy ember, aki az ellene elkövetett sértést teljeséggel elégtétel nélkül megbocsátja, ezáltal *nem cselekszik igazágtalanul, hanem irgalmasan.* Ezért mondotta Dávid, amikor irgalomért esdekelt (50. zs.): *„Egyedül ellened vétkeztem; mintha azt mondaná: Te igazágtalanság nélkül megbocsáthatsz nekem.”* Vagyis Isten igazságosságának és irgalmasságának gyakorlása Isten szabadságától függ és ezért mondja Szent Ágoston (In Joann. tr. 26.): *„Hogy miért vonzza Isten ezt (a bűnöst) és miért nem vonzza a másikat, ezt ne akard megítélni, ha nem akarsz tévedni.”* Szent Tamás pedig (I—a. q. 23. a. 5. ad 3—m.): *„Miért ezeket választja ki a dicsőségre és másokat miért ejt el, ennek nincs értelme, csak az Isten akaratában.”* Számunkra mindenesetre titok marad, hogy miként van legbensőbb egyensúlyban az Istenség mélységeiben a végtelen igazságosság, a végtelen irgalmasság és a végtelen szabadság. Most, ebben az articulusban azt láttuk meg, hogy az isteni irgalmasság, amikor kegyelmez, nem lazítja meg a büntető igazságosságot, hanem annak

felette áll, mert mint Szent Jakab mondja (2, 13.): „Az irgalmasság felülhaladja az ítéletet.” (Garrigou—Lagrange: De Deo Uno. Commentarium in primam partem S. Thomae. p. 480.)

*Vigasztalómul küldd irgalmadat,
Mikép megmondta szolgáltnak szavad.
Könyörületed éltetöm legyen,
Mert törvényed örvendezés nekem.*

(118. zsoltár 76—77. Sik ford.)

ISTEN IRGALMAS

Ésszel soha fel nem érhetjük Istent. Az ész a képzelet nyomán ismeri fel az újabb igazságokat, de a legfőbb igazság kiismerése lehetetlen számára, mert ugyan melyik emberi képzelet tudja Őt maga elé rajzolni? Akinek nincs kiterjedése, mégis végtelen. Aki az idők fölött áll és a tegnap annyira jelen van neki, mint a holnap dolgai. Ugyan ki volna képes őt emberi ésszel még csak elgondolni is?

A szeretet lángjaival igyekeznek hozzá felérni az emberiség legjobbjai: a szentek. Buzgalmuk megérzi Isten szeretetét ott, ahol az értelem rég lemaradt a megértés útján és a szeretet lángoló megérezései a tudomány nyelvezetét felülmúló belátásokat, megvilágosításokat tapasztalnak az Isten felé való szárnyalás magasságaiban, ahová a hittudós csak merengve néz és csak ködöt lát, ha nem misztikus is egyúttal, mint az Angyali Doktor.

Az ész az ember büszkesége. És ha ennek világánál akarunk valamit állítani Istenről, a legmagasabb, amit mondhatunk, hogy Isten Isten. Nem mindenható csupán, mert ez csak egy tulajdonsága, sem mindentudó, mert ez csak egyik általunk így kifejezett kiválósága. Úgy mondjuk, hogy önmagától való, s ezzel talán lényegének legmélyét fogtuk fel, de nem is tudjuk azt soha képzelettel utolérni, hogy mit jelent az: önmagától való. Istenről annyit tudunk, hogy ő Isten, a többi csak a jónak felfokozása és neki való tulajdonítása, vagy a tökéletlenségnek tőle való tagadása. Isten végtelen egyszerű Isten-mivoltát felhőző értelmünk úgy bontja szivárványrészeire, mint a prizma a napsugár egyszerűségét felbontja a szivárvány színeire.

Nekünk azonban szükségünk van arra, hogy Istenünket mintegy részeire bontsuk, mert e nélkül mitsem értünk meg belőle és Isten felé dobogó szívünknek meg kellene szakadnia, ha nem tudnók őt valamiképpen megközelíteni.

És szabad feléje így közelednünk. Szabadságot adott erre Jézus, amikor valósággal emberi módon állította eléink az örök Istent, aki az evangélium beállítása szerint atyánk, vendéglátónk, magvetőnk, lelkünk földmívese és életünk bírása.

Ezért beszélhetünk Isten tulajdonságairól. Istennek voltaképpen egyetlen tulajdonsága van, az, hogy ő Isten. De mi mégis több kiválóságról teszünk említést és mondjuk

róla, hogy magától való, mindenható, örökkévaló, mindentudó, végtelen és igazságos és szent. Ezekről az isteni attributumokról, tulajdonságokról vitáznak a bölcselek, értekeznek a hittudósok. Mind nagyszerű gondolatoknak lehet elindítója, ami azonban Istent az emberhez legközelebb hozza, azt a hittudomány úgy fejezi ki, hogy Isten irgalmas.

A latin kifejezés szerint: *könyörületos szívű*. *Miseri-cors*. Emberi elképzelés ez, de azóta, hogy az Isten emberré lett, tényleg beszélhetünk Jézus Szívéről. Isten azonban öröktől fogva irgalmas, vagyis *könyörületos szívű* és amikor ezt az erősen emberi kifejezést használjuk az örök Isten jellemzésére, akkor meg kellene döbbernünk: hogyan merjük mi Istent úgy elképzelni, mint egyet közülünk? Aki bármennyire is jóságos és tökéletes, de végelemzésben egészen ember-szerű, *könyörületos szívű*, mint valami jóságos, szent ember, aki minden tiszteletet megérdemel; de nem merészség-e a végtelen tökéletességű, önmagától való örök Szellemet ezzel az emberi hasonlítással illetni?

Nem merészség. Sőt, Jézus óta kötelességünk.

Ő mondotta, hogy Istent atyánknak nevezük. Ő hasonlította Istent a tékozló fiú naponként aggódó atyjához, ő mondotta, hogy az Isten emberi mértékkel fog nekünk mérni („Amilyen mértékkel ti mérték, olyannal fognak visszamérni nektek.” Lk. 6, 38.), ő nevezte a Szentlelket Paraklétos-nak, ami tulaj-

donképen ügyvédöt jelent, aki vigasztal és biztosít fogságunkban a szabadulásunkról. És amióta Jézus ennyire emberi vonásokkal jellemezte nekünk az örök Istent, aki a százmilliós fényévekben mérhető világmindenségnek teremtő ura és fenntartója, aki ropant világoknak gondviselője és egyben minket személy szerint is szerető atyánk, — azóta tud az ember odasímulni Istenhez, mint a félénk és gyenge gyermek az erős izmú édesatyjához és azóta van orvosságunk az emberi árvaságnak kísértő idején: a Miatyánk.

Isten irgalmas. Mít jelent ez?

Azt, hogy felénk forduló *jóságában* soha sem büntet úgy, ahogyan megérdemelnők és mindig különös tekintettel van a nyomorúságunkra... És ha tulajdonképen és hittanilag nem is helyes úgy elképzelnünk Isten irgalmasságát, mint valami emberét, kinek a más baja láttára elszorul a szíve és szenved a másikkal együtt (mert Isten nem szenvedhet), — ezt a megjegyzést el nem hagyva nyugodtan szerethetjük Atyánk jóságát emberileg elképzelt irgalmában azóta, hogy Jézus szent Szívének titkai kinyilatkoztattak számunkra; mert amikor a szentséges Szív megindult nyomorúságainknak láttán, Isten irgalmassága öltözött az emberi érzések köntösébe és aki hittanilag megérti az isteni irgalom emberies vonásoktól mentes értelmét, az csak ujjongani tud azon, hogy Jézusnak béketűrő és nagyirgalmasságú Szívében az örök Irga-

lom emberi érzésekbe öltözött oltárához járulhat emberi nyomorúságaitól megterhelten.

Vagyis a Jézus Szívének tisztelete hozzásegít az Isten örök attributumainak megértéséhez és hittani kiegészítéséhez is. És ha azt mondjuk, hogy Isten irgalmas, vagyis könyörületes szívű, akkor legalkalmasabban a szentséges Szív képével tudjuk magunk elé állítani azt, amit mondtunk.

Nézzetek Jézus szent Szívére és megértétek, hogy Isten irgalmas.

Miért irgalmas hozzánk Istenünk? Megfelel a Szentírás:

Mi az ember és mi a haszna,
Mi jó és mi rossz öbenne?
Az ember napjainak száma, ha sokra megy,
száz esztendő:
Mint a csepp a tenger vizéhez mérve,
Mint a porszem a homokban,
Oly csekélyek esztendei az örökkévalóság
mellett.

E z é r t van Isten türelemmel hozzájuk
És árasztja reájuk irgalmát;
Látja, hogy rossz az, mire szívük várakozik,
És tudja, hogy sivár az enyészetük:
E z é r t öregbítette irgalmát irányukban
És mutatta meg nekik a helyes utat.
Az ember atyjafia iránt van részvétellel,
Isten irgalma azonban kiterjed minden élő-
lényre.

Ő megkönyörül, tanítja és oktatja őket,
Mint pásztor a nyáját.

Megkönyörül azon, ki elfogadja kegyes
intelmeit
És sietve teljesíti törvényeit.

(Sir. 18, 7—14.)

Mert gyámoltalanok vagyunk, azért irgalmas az Isten.

Mint a dogmatika mondja: Minél gyámoltalanabbnak állította bele az embert ebbe a nagy világba: kicsiny erővel nagy feladatok elé, óriási nehézségekkel szemben, annál gyöngédebb gonddal fogja fölkarolni. Isten előtt minden teremtmény kised, mely karmaira vágyik és ő föl is veszi mind gondviselése ölébe. Isten irgalmas teremtmény-szeretete az ember számára is a legteljesebb és legodaadóbb Isten-szeretésnek és az őszinte ember-szeretésnek leghatalmasabb indítéka és egyben kötelezője: Mi tehát szeressük az Istent, mert az Isten előbb szeretett bennünket. (I Jn. 4, 19.) (Schütz 203.)

De hiszen lehet-e nem szeretni az irgalmas Istent?

ISTEN EMBERARCA

A végtelen szentségű, önmagától való Isten belénk oltotta a feléje való nagy szomjúságot és amikor elindulunk keresésére, mint a gímszarvas a hús forrás után, az ő emberarcát keressük, hogy beteljünk szépségével és megnyugodjunk jóságának vonásain. Eszünk tudja, hogy nem ember ő és elképzelhetetlen, de szívünk elképzelést keres és emberarc után sóvárog, mert bár nem ember ő, de egyben magához hasonlította az embert, mert ő is személyes való, mint az ember, helyesebben: az ember is személyes lény, mint végtelen tökéletességében a három személyű egyetlen Isten. És mert a mi személyiségünknek tükre az előre néző lelkes arcunk, a személyes Istent emberarccal szeretnők magunk elé képzelni, hogy fantáziás emberségünk könnyebben szerethesse a végtelen tökéletességű Istent.

Az ember mindig maga rajzolt arcot elképzelt istenének. A pogányok sokféle elképzelései, a nemzeti istenek sajátos vonásai, a harci népek nyilas istenei, vagy a békés települések védő istenségei — a zsoltár szerint:

nem szólanak, pedig szájuk vagyon,
fülük vagyon s nem hallanak azon;

szemük vagyon, de nem látnak vele,
orruk vagyon s nem szagolnak vele.
Kezük vagyon, de nem tapintanak,
lábuk vagyon, de nem mozognak
és torkukkal nem szólnak. (113. zs.)

— mind a sötétségbe jutott emberalkotta isten-
arcok.

Az ószövetség nem ábrázolta Istent. De megjelenésének tünetényei után erősnek, bosszúállónak és rettenetesnek gondolták, akit meglátni egyértelmű a halállal.

Mikor azonban Udvözítő Istenünk jósága és emberszeretete megjelent, az emberalkotta istenarcoknak végképen elveszett minden értelmük, mert Isten megmutatta emberarcát és kijelentette az ő nevét, mellyel hozzáfordulnunk szabad, s ez a név nagyon emberi, ez az arc végtelenül vonzó és biztató: a mi Atyánk neve és a mi Atyánk orcája.

Isten emberarca az újszövetség örök-
érvényű kinyilatkoztatása szerint az édes-
atyának az arca.

Az édesatya arca kemény tekintetű, gondokban edzett, gondolatokat rejtő férfiarca, mely sohasem közli gyermekeivel minden gondolatának eredetét és célját, mert nevelni akar. Az atya arca rejtélyes arc, de biztató és meleg és vonásai ellágyulnak, ha gyermekei jutnak eszébe... Ismeri rossz hajlamait, de mégis szereti gyermekeit, hiszen az övéi azok, és felelősnek tudja magát gyermekeinek sorsáért. Még a haragvó édesatya is messzebb tekint haragjának határain és a

gyermekét elvető, kitagadó atyai harag a leg-ritkább esetek közé tartozik a családok történetében.

Ilyen vonásokkal ismerjük az édesatya arcát, mely tapasztalt és bölcs, megnyugtató, bizalmat sugároz, kemény, de jóságos és megelégedésének mosolya értékesebb mások dicsérő szavainál is. Ha pedig a földi édesatyák, kik emberi gyarlóságaikban is tiszteletet érdemelnek, ennyi lelkiséget és biztatást tudnak fiaik felé sugározni, mennyivel bölcsőbb, megnyugtatóbb, biztatóbb és jóságosabb kell hogy legyen Isten emberarca, melyet keresztségünk napjától kezdve szintén atyai vonásokkal kell elképzelni minden fogadott gyermekének, kit újjáteremtett a kegyelem rendjében és magáévá fogadott az Anyaszentegyház szertartásainak mélyértelmű könyörgései által.

Szent Cyprián híres mondása: Nem lehet annak atyja Isten, kinek nem anyja az Egyház.

Az Egyház pedig minden embernek édesanyja akar lenni. Ezért küldi ki hittérítőinek rajait óriási áldozatok árán is a föld legtávolabbi határáig, hogy anyai palástját minden emberre kiterjeszthesse és Isten atyáságának újszövetségi végtelen jóságát minden emberrel érzékeltethesse. Evangélium ez, örömhír és akik ennek az örömhírnek angyalai, azoknak még a lábait is boldognak mondja a Szentlélek.

Isten atyai jóságáról meggyőzni az embereket a legnagyobb emberi hivatás. Min-

den embernek hivatása ez, hogy azonban hivatásunknak megfelelhessünk és az embereket meggyőzhessük Istenünk atyai jóságáról, előbb magunkat kell meggyőznünk arról, hogy atyánk ő és megértő jósága nagyobb a legelnézőbb földi atya jóságánál és irgalmasága végtelenül több a legszelídebb földi ember megbocsátó türelménél is.

Olvastam a Szentírást és meggyőződtem róla.

De akkor mivel okolod meg félelmeidet és aggodalmaidat a jövőt illetően? Miért remeg az ember attól, ami reá vár, mintha a vak véletlen kegyetlenségének lenne kiszolgáltatva földi ügyeiben? Nem atyánk-e az Isten, aki mindent jóra fordít az őt szeretőknél életében? (Róm. 8, 28.) Nem oktalanság-e Istenünket mennydörgő hatalomnak elképzelni, aki csak arra vár, hogy lesujthasson villámával az engedetlenkedőkre és körmönfont csapdákkal fogja meg a gyámoltalan embert, amikor bűnbe sodródik?

Ez az elképzelés káromlás.

Pedig vannak, akik a saját jószándékukban sem hisznek és minden apró vétséget, minden elképzelt és lehető mulasztást, mely multjukban megtörténhetett, aggodalmaskodó lelkiismerettel fürkésznak ki életükből és a bacillusvadászok beteges idegességével szeretnék fertőtleníteni életüket, hogy sterilizált feddhetetlenséggel jelenhessenek meg Isten színe előtt.

Az atya nem csókolja meg gyermekét, ha

szennyes, de ha messzi útról jön feléje, nem veszi észre rajta az út porát.

Gyermekei vagyunk Istennek, aki atyánk és tudja, hogy hosszú és poros földi utakon haladunk feléje és szeretettel vár bennünket hazafelé.

FELETTE NYOMORULTAK LETTÜNK

Isten végtelen nagyságának és szentségének örök titka marad az, hogy miért szeret bennünket. Mint teremtményeit csakis önmagáért teremtett és önmagáért szereti teremtményeit, de miért szereti a *lázadó* teremtményt, miért vet ezer mentőeszközt azok után, akik menekülni akarnak tőle, miért bizonyítja be százegyszer is irgalmát annak, aki százszor futott a bűnbe ő előle? Miért nem szünteti meg a megbocsátást az ötödik vagy a tizedik visszaesés után? Emberileg elképzelve szinte természetellenes az a nagy megbocsátó isteni jóság, mellyel annyi eltékozolt emberélet utolsó órájára tartogatja a végső szentségek kegyelmeit, melyekkel szinte sarokba szorítja azt az embert és mint a szenvedélyes vadász, végre mégiscsak megszerzi magának azt a lelket, amelyik egy emberéleten keresztül menekült előle és megvetette hívó atyai szavát. Emberileg szinte természetellenes ez. De „az én gondolataim nem a ti gondolataitok és az én utaim nem a ti utaitok, úgymond az Úr” (Iz. 55, 8.), és ez a szerencsénk, mert Isten irgalma nagyobb, mint mindnyájunknak összes gonoszága. (Szent Ágoston.)

És vétkeim fekete záporának
Sötét vizétől lucskosan
Állok és didergek előtted,
Előtted egyedül.

(Sik S.: Miserere II.)

— mondhatjuk a költővel ó, de sokszor és amikor a megsiratott mult bűnei kísértének, a zsoltározó imádságába kapaszkodva könnyörög a lélek bennünk:

Ne emlékezzél meg régi gonoszságainkról,
Siessen elénk irgalmasságod,
Mert felette nyomorultak lettünk.

(Zs. 78, 8.)

Isten irgalmának legnagyobb dicsősége az, amit mi emberi gondolkozással szinte természetellenesnek látunk: a lázadó teremtmények szeretete. És hogy ennek mértéke mennyire isteni, az a bűnbeesés napján, az emberi nyomorúság bölcsőjénél nyilvánult meg legelőször, amikor Megváltót ígér és csak az ősevangélium kijelentése után, irgalmának hangsúlyozása után rója ki a bűn büntetését a lázadó ember fejére.

Felette nyomorultak lettünk mindannyiszor, ahányszor bűn jár a lelkünkön, amikor a pillanat hevületében többre értékeljük azt, ami gyorsan elmúlik, az örökkévalónál. Egyéniségének diadalát érzi az ember, amikor hajlik a kísértő suttogására és egyéniségének csődjét kell átélnie a bukás keserű percében. Örök törvény ez amaz első bűnbeesés óta és

főleg az tragikus benne, hogy újra meg újra nem hiszünk az örök törvényben és újra meg újra feltételezzük, hogy Isten talán reá akar szedni bennünket, amikor tilalmakat állít utunkba, és ez a feltételezés a felségsértés minden bűnben, még a kis bűnökben is, ha szándékosak. „De Isten mégsem hagy fel irgalmával: el nem emészti, tönkre nem teszi alkotásait; nem irtja ki gyökerestül kiválasztottjai ivadékát és nem pusztítja el annak nemzetségét, ki szerette az Urat.” (Sir. 47, 24.)

Mert irgalmas.

Bármennyire is ki kell hangsúlyoznunk Szent Tamás nyomán, hogy Isten irgalmasága nem a velünk szomorkodó érzelmek szerint, hanem a segíteni akarás hatása szerint való: amikor bűnbe keveredünk, a tékozló fiú példája szerint kell elképzelnünk Istenünket. (Lk. 15, 11. skk.) És amikor feletle nyomorultak lettünk, Isten akkor a tékozló fiú atyjának lelki rajza szerint foglal állást velünk szemben.

„Mikor még messze volt, meglátá őt atyja, megesett rajta a szíve, és hozzá futván, nyakába borula és összecsókolá őt.” Aztán a többi, a bocsánatkérésnek végét meg sem váró intézkedés a lakomáról, majd a büntelen testvér megértő, de kissé sem helyeslő megbékítése, a ház nagy általános öröme a meghalt és feltámadott fiú hazajöttén, megannyi emberi vonás Isten atyai irgalmasságának könnyebb megértésére. Jézus nem mondotta, hogy Istennek megesik rajtunk a szíve, de

hogy megérthessük és megérezhessük Isten egyedülvaló jóindulatát és jóakarátát, mesteri példabeszédével felhatalmazott minden tékozló fiút arra, hogy olyan bizakodással és reménységgel közeledjék a megsértett Isten felé, amilyennel a fiát hazaváró édesatya felé indult a tékozló fiú, kinek sorsán megesett atyjának szíve és a bűnbánat szavait szinte nem is figyelve ölelte szívére könnyező örömmel a hálátlan gyermekeket.

Felségsértő, lázadó, minden bűn felé induló ember, de amikor visszafelé indul, Isten legfeljebb hálátlannak tartja; gyermeknek lenni pedig mindig annyit is jelent, hogy hálátlannak lenni, azt előre tudja minden atya és Az is, „akitől minden atyaság nevét kapta mennyben és a földön”. (Ef. 3, 15.)

Felette nyomorultak lettünk, amikor bűnbe estünk. Istenünk pedig ugyanakkor felragyogtatja felettünk nagylelkűségének biztatását és hogy megbocsátásában mily édes az Isten, azt annak engedi megízlelni, aki a nagy elkerülések csődjére dőbbenve visszasiet hozzá, hogy aztán soha többé el ne szakadjon az emberélet egyetlen értelmet adó szilárd pontjától, Istentől, aki hogy atya és jóságos, azt talán épp a tékozló fiak éltek át legmegrendítőbb boldogsággal. S aki átélte ezt, annak ajakán nem lesz bűn az Egyház nagyszombati felkiáltása, mellyel boldognak nevezi a vétket, mely Isten jóságának megbizonyítására adott alkalmat az ember életében.

És talán egyáltalán ez a földi emberélet

egyetlen helyes megoldása: szeretni Isten-
atyánkat az ártatlan évek nagy ráhagyatko-
zásával végig minden viharon. De ha a
szenvedélyek eltépték a szálát, melynek egyik
végét Atyánk tartja szent kezében, akkor a
gondolat legegyszerűbb természetességével
elindulni feléje a tékozló fiúnak módjára, hogy
megbocsátó szerelmének melegét soha el nem
felejtve ragaszkodjunk hozzá a másutt is járt
és békét nem lelt gyermek boldog hazatalá-
lásával.

Isten a törvény. De ha bűnbeestünk, felejt-
sük el ezt és arra gondoljunk, hogy aggódó
atyánk ő, kinek nagy irgalmassága és kegyes-
sége azokhoz, kik hozzája térnek. (Sir. 17, 28.)

AZ IRGALOM MÉRTÉKE

Ki mérhetné meg az Isten irgalmasságát? Aki kísérletet tenne erre, már vétkeznék, ha határokkal akarná elkeríteni azt az isteni tulajdonságot, amely a földi hatalmaknak is legfőbb dísze. A Szentírás sem méri fel, csupán álmélikodik, „mert amilyen magasra van az ég a földtől, oly nagy az ő irgalma” (Zs. 102, 11.) és „amekkora az ő nagysága, akkora az ő irgalma is”. (Sir. 2, 23.)

Isten nagysága pedig végtelen és végtelen az ő irgalmassága is. Végtelen könyörülettel fordul az emberi nyomorúság felé, végtelenül kevésbé büntet, mint megérdemelnők és háttartalanul különös tekintettel van az emberi természet tragikus gyengeségeire.

Tárgyilagosan elgondolva így van ez. Alanyi szemszögből nézve azonban van mértéke Isten irgalmasságának is és tud erről a Szentírás is. Isten irgalmassága végtelen az Istenben, bennünk azonban mértéke van neki, mint a bűnök bocsánatának.

Két megdöbbentő imát adott az emberi ajakra Isten. Jó volna átfogalmazni sokszor ezt a két kérést, de akkor hamisítókká lennénk. Hamisítás nélkül imádkozzuk mind a kettőt és a kárhozat egyik nagy igazolása lesz az elkárhozott keresztények számára mind a ket-

tő. Az egyiket a Miatyánkból ismerjük: Bocsásd meg a mi vétkeinket, *amiként mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek*; a másikat zsoltározás közben zengjük:

Legyen Uram, irgalmad rajtunk,
Amint benned bizakodunk. (Zs. 32, 22.)

Isten irgalmának mértéke ez és bennünk van ez a mérték. Amekkora Isten nagysága, akkora az ő irgalma is. De amekkora a benne való bizakodásunk, akkora mértékben számíthatunk Isten végtelen irgalmára.

Az irgalom mértéke e szerint a bizalom.

De ez természetes is. Mert ha a végtelen szentségű Isten azt akarja, hogy atyánknak nevezzük, magától értetődik, hogy atyaságának jóságát a szerint érezteti velünk, amint gyermekei tudunk lenni. És ugyan mivel tudunk legjobban gyermekeivé lenni? Talán engedelmességünkkel, jóságunkkal vagy alázatunkkal és szeretetünkkel? Akármelyiket nézzük, gyarló bennünk mindegyik. A legnagyobb szentek között is kevés van, aki valamilyik ellen ne hibázott volna esetleg súlyosan is. Isten pedig minden ember atyja és a botladozó sokmillió ember főleg egy dologgal tudja kifejezni gyermeki ragaszkodását az Atyával szemben: ha minden gyarlóság, bűn és bukás mellett is bizik az ő megértő jóságában és nem veszti el reménységét a csapások terhe alatt sem.

„Sok csapás éri a bűnöst,

Ám az Úrban remélőt irgalom övezi” —
biztat a zsoltár. (31, 10.) A remény isteni erény

és tulajdonképpeni alapja Isten irgalmas jó-sága és hűsége. Szükségünk van reá, hogy a kegyelemben megigazulhassunk és ha eljutot-tunk, akkor tovább azért van reá szükségünk, hogy az üdvösséget elérhessük. Isteni rendel-kezés ez, de édes rendelkezés, mert az emberi szívnek természetével olyannyira megegyezik a bizakodás. Azért élünk, mert minden perc-ben bízunk abban, hogy jobb lesz. A szív remél sokszor az ész ellen is és amikor bajba, gondba bonyolódik az ember, amikor szenvedé-sek keresztjével kell járnia az Atya felé vezető úton, akkor is, amikor a szeretet tüze kihűlt, a reménység tartja meg az út egyenes irányá-ban, mert bízunk, hogy jobb lesz és a baj elmű-lik. És ez, ami annyira a szívünk természete szerint való, ez a remény, bizakodás valami olyan jóleső dolog az égi Atya szívének is és szinte nem tud betelni vele, mert a reményen túl gyermeki bizalmat kíván tőlünk és ennek kifejtését a teljes ráhagyatkozás fokáig, mely „nem azt jelenti ugyan, hogy abbahagy-juk munkáinkat és törekvésünket, vagy az isteni paranccsal szemben a kényelemnek és elbizakodásnak adjuk át magunkat, hanem ép-pen teljes lelkünkkel törekedve fenntartás nélkül Istenre hagyatkozva élünk, rábízva földi életünket és örökkévalóságunkat”. (Bossuet.)

A remény isteni erény és fejezet szól róla a szent tudományban. A bizalom a lelki élet Istenhez simuló fogalma és hogy miként gon-dolkozik róla Isten, azt egy magánkinyilat-

koztatás szövegével adhatjuk vissza legszívhezszólbban. Azt mondja Isten: „Kétségtelesen száz bűn jobban megbánt, mint egyetlen: mégis, ha az az egy a bizalmatlanság bűne, jobban fáj nekem, mint száz más: a bizalmatlanság mélyen megsebzí szívemet, hisz anynyira szeretem az embereket. A tökéletesség fogalmát semmi sem tartalmazza oly mértékben, mint e két szó: bizalom és bizalmatlanság. Légy mindenkor bizalmatlan önmagad iránt, de ne állapodjál meg ennél, hanem egyúttal emelkedjél mindjárt Istenhez a bizalom által, mert ha mindenkivel jót teszek, akkor maga a jóság vagyok azon lelkek iránt, akik bennem bíznak. Tudod, mely lelkek örvendenek leginkább jótéteményeimen? Azok, akik legjobban bíznak. A bízó lelkek nyerik el kegyelmeimet. Ird tehát, hogy egy bízó lélek leírhatatlan élvezetet szerez nekem”.

Egy-egy magánkinyilatkoztatásról gondolkozhatunk úgy, ahogyan nekünk tetszik. De hogy a Benigna Consolata Ferrero vizitációs nővér irataiban hátramaradt idézett sorok nem ellenkeznek a Szentírás és a hittudomány reményről szóló kijelentéseivel, annyi bizonyos. Az is bizonyos, hogy Istent nagyon emberien, nagyon barátkozó szeretetében mutatják be nekünk, de hiszen, ha Isten irgalmasságának teológiájáról van szó, akkor Isten emberarca a mi Atyánk arca és irgalmával éppen ezen az úton jön közel hozzánk.

De mielőtt elindulna felénk, követelményeket támaszt. Nem sokat. Csupán bizalmat

kér. De az a bizodalom, amelyre szívünk képes, az ő irgalmasságának lesz mértéke. A határtalan bizalom Isten irgalmasságát határtalan mértékben hívja ki, amire pedig ugyan-csak szüksége van az embernek.

Legyen, Uram, irgalmad rajtunk,
amint benned bizakodunk.

Ennek a merész versnek csak Jób imádsága lehet kielégítő és megnyugtató felelete:

Ha megöl is engem, benne reménykedem. . .
Akkor ő üdvösségem lesz.

(Jób 13, 15—16.)

A KIRÁLY KEDVÉÉRT

Az irgalom mértéke a bizalom, feltétele pedig a megbocsátás. „Boldogok az irgalmasok, mert majd önekik is irgalmaznak.” (Mt. 5, 7.) Talán a legnehezebb a nyolc boldogság közül és a főparancsnak, meg az isteni irgalomnak kapcsolatát lehet megadni benne.

A főparancs Isten szeretetével egy vonalba állítja a felebaráti szeretet kötelezettségét. Nem követel hősiességet, amíg szeretetreméltó barátainkkal szemben kell gyakorolnunk, nem állítja élére a dolgot bennünk akkor, amikor minden ember felebarátunk címén senkinek sem szabad rosszat akarnunk és olyan könnyű az utca szembejövőiben meglátni Isten képmásait. Minden embert általában Isten kegyelmébe ajánlunk és kívánjuk nekik a földi szerencsét, meg az örök üdvösséget és segítünk is nekik szívesen, ha tudunk, hiszen a szeretet gyakorlatának sorrendje van és ez a sorrend nagyon ritkán kötelez bennünket nagy dolgokra az ismeretlen bajbajutottak érdekében. Ha azonban valaki tartozik nekünk és nem akar fizetni, ha valaki megsértett és nem mutat hajlandóságot a beismerésre, ha utainkat keresztelte és fölényesen hagyott bennünket az érvényesülés száguldásában, esetleg egyenesen akadály lett földi előrejutásunknak, ak-

kor irgalmatlanok vagyunk és hősi elhatározással is nehéz irgalmasnak lennünk a róla való ítéleteinkben.

Az ötödik boldogság talán épp az ilyen esetekben a legnehezebb az emberi szív számára, mert a lélektan homályos mélyeiben gyökerező ősemberi ösztönök megszabályozását jelenti.

Az Evangélium azonban nagyon gyorsan lehűti gerjedelmeink hevét. Nem bizonyít, mert akit igazságtalanság ért, azzal nem lehet elfogulatlanul beszélni és talán az Úr Jézus is úgy látta, hogy az ellenszenv indulatában nem kívánható az embertől a megbocsátás mosolya. Mintha megengedné egy pillanatig, hogy jól van, most nehéz arra a másakra jó lélekkel gondolni, hát ne gondold reá, de gondold az égi Királyra, aki tízezer talentumot engedett el neked (Mt. 18, 23. skk.) s ha van reá lelked, ám fojtogasd azt a másik nyomorultat, aki száz dénárossal tartozik, de gondold meg, hogy ő is szolgája ugyanannak a Királynak, aki veled szemben nagylelkűséget gyakorolt.

Az Evangélium nem írja elő a szó felszólító formájával ezt a nagylelkűséget szolgatársainkkal szemben, de többet tesz ennél: mint teljesen magától értetődő illemszabályt állítja oda az udvari emberek jogos felháborodásában azt, ami a keresztény tökéletességnek olykor legnehezebb áldozatát jelenti: a megbocsátást, a feledés nagylelkűségét.

Ez tényleg több, mint amire a másik em-

berért képes a szív, ilyet nem is lehet, csak Istenért tenni, ez viszont azt jelenti, hogy ilyen esetben gyakoroljuk a felebarát szeretetét a legtisztább indítékból: Istenért, a Király kedvéért és szinte örülve azon, hogy valamivel viszonzhattuk az ő megbocsátó jóságát. És minden penitencia megbocsátása után kellene egy testvért keresnünk, aki ellenszenves, hogy Isten rokonszenvét visszaadhassuk, és minden súlyos bűnünkért kellene kiválasztanunk egy halálos ellenségünket, akin gyakorolhatnók azt a nagylelkűséget, amelyben részünk volt Isten megbocsátásának penitenciás számolyánál.

S aki ezt megpróbálta, csak az tudja igazán, hogy mi az: szeretni az Istent; annak szívében fognak égre szökelleni a kegyelemnek forrászó vizei és annak lesz örök élménye a szeretet nagy egysége és katolicitása: nincs kétféle szeretet, tulajdonképpen csak Isten szeretete van, mely ha nem szólam, önműködően kiterjed minden emberre, a legellenszenvesebbre is. S amíg erre nem képes a szív, addig joggal lehet kételkedni hangoztatott Isten-szeretetében is, mert az önszeretet és önzés leigázása akkor bizonyos, ha áldozatot is hoztunk érdekében: a nagylelkű megbocsátás áldozatát.

Ügyszólván minden szentnek az életében találunk ilyent. Legfényesebbek közül való Chantal Szent Franciska példája, aki férje életének kioltója gyermekét tartotta keresztvíz alá és Gualberti Szent János, aki testvére-

nek gyilkosát fogadta testvérévé. Szent István királyunk pedig az orgyilkossal szemben volt irgalmas, mint élettörténetéből ismerjük.

A dolgok tiszta megvalósításának nehéz lélektani részletei vannak. A „megbocsátok, de felejteni nem tudok” problémájától a benűnklévő úgynevezett haragvó törekvések felelőtlen elsődleges indulatainak fel-feltöréséig mind olyan dolog, amely egyénenként való elbírálásra szorul vérmérséklet és körülmények szerint. A végső megoldás azonban mindig a szelídségé lesz akkor, ha arra az isteni gesztusra gondol a lélek, mellyel a tízezer gondjától megszabadult, és szűk körében királyi akar lenni a százdénáros adósságok csekélységeinek törlésénél. Mert ebbe a keretbe helyezkedve nincs az az emberi sérelem, mely több volna csekélységnél.

Mi az a sérelem, mely engem ért, ahhoz képest, melyet Isten nekem nagylelkűen megbocsátott? Csak ez a kérdés tudja könnyűvé tenni és megvalósítani azt a pusztán természetes felfogással lehetetlennek látszó cselekedetet, mely az őse emberi indulatok legbozontosabbikát, a bosszút egyszerű szelídséggel kiemeli az indulatok kelléktárából és ismeretét legfeljebb a mások életéből, de sohasem a saját tapasztalatából birtokolja azután.

Az Evangélium annyira fontosnak tartja ezt, hogy még az áldozó oltár lépcsőjétől is visszatartja lábunkat, ha valakinek van ellenünk valamije (Mt. 5, 23. skk.), mert előbbrevaló a kibékülés megbocsátása, mint az Isten-

nek való áldozat. „Mert én irgalmasságot akarok, nem áldozatot és az Isten ismeretét inkább, mint égő áldozatokat.” (Oz. 6, 6.) Vagyis aki igazán ismeri Istent nagy megbocsátó irgalmában, az maga is gyakorolja azt, ami Isten előtt előbbrevaló az áldozatnál is.

Igy kapcsolódik a Miatyánk ötödik kérése és a hegyi beszéd ötödik boldogsága a főparancsolathoz, amelynek ellenségeinkkel szemben való gyakorlását az irgalom főfeltételének tette meg az Úr. „Mert irgalom nélkül való ítélet vár arra, aki nem cselekedett irgalmaságot”. (Jak. 2, 13.)

Aki irgalmas ítéletre szorul, az vigyázza a Miatyánk ötödik kérését, hogy bűnbocsánat helyett ne bosszúállást könyörögjön minden nap az Atyától, aki csak akkor irgalmaz és csak akkor bocsát meg, ha mi irgalmazni és megbocsátani képesek vagyunk megbántóinkkal szemben.

KESERŐ ÓRÁINKBAN

A legnemesebb örömök nem az élvezés pillanatában szállják meg az emberi szívet, hanem az utána következő mély lelki béke csendjében, amikor az öröm hírhozója már talán el is távozott házunkból. És a legkeserűbb szenvedések nem a váratlan reáñktörő kellemetlen meglepetések órájában rohanják meg az embert, hanem a félreértések, testi kínok, igazságtalan intézkedések, oktalan megaláztatások, betöltetlen remények és elcsattanó arculütések után a magános elhagyatottság keserű tépelődéseiben, amikor sikolt a lélekből az égreakiáltó kérdés, hogy miért?

Ezek az ember keserű órái. Keserűségük a felelet nélkül hagyott kérdés kınja, mely addig éget, míg elfogadható választ talál rá az ész és míg megnyugtató feleletet kap a háborgó lelkiismeret.

Amióta az ember szenved, szinte egyetemes az a hit, hogy a baj oka a bűn, a szenvedés okozója Isten törvényének megszegése. Ahogyan a jeruzsálemi vak nyomorúságának láttára szinte magától értetődően tették fel Jézus tanítványai a kérdést, hogy ugyan „ki vétkezett, ez-e vagy a szülei, hogy vakon született?” (Jn. 9, 2.) — úgy keresi a bajba sodródott ember szenvedésének okát mulasztá-

saiban és mert nehezen találja meg, azért kell sokáig szenvednie és keserű óráiban vagy letörlik a lelke és megkeményedik a szíve, vagy pedig acélossá edződik a jelleme és Isten gondolatainak befogadására lesz alkalmassá a világszemlélete.

Az egyik tragikus hőssé lesz és elbukik, a másik célhoz ért atléta, aki koszorút kap homlokára. És érdekes, hogy az Isten országának hasonlataiban nem szerepelnek a drámai kifejezések, ellenben annál gyakoribbak a sportolók szakkifejezései. Mintha az egészséges gondolkodás nem a felfűtött levegőjű színpadokra képzelné az életet, hanem a józan számítással induló és idegzeteiben megbízható sportemberek szabadlevegőjű pályájára, ahol győzni kell és nem szabad összeesni, ha egy-egy fordulónál lemaradtunk a sorból.

A szenvedés megkeményít. A tragikus hősnél a dac keménysége járja át a szívet, annál, aki atlétamódra küzd a bajokkal, acélossá edzi a jellemet. Mind a kettő keménységet jelent, de nagy a különbség a kettő között.

Az acélos jellem nem kőszívű. Erős, mint a gyémánt és gyengéd, mint az édesanya a régi szállóige szerint és a könnyek megkövülésétől megmenti a szenvedőt, ha keserű óráiban arra gondol, amire a Szentírás figyelmeztet: Isten irgalmasságára.

„Áldott a te neved, atyáinknak Istene, ki ha megharagszol is, irgalmasságot gyakorolsz és a sanyarúság idején megbocsátod a bűnő-

ket azoknak, akik kérelnek téged" — imád-
kozza Tóbiás (3, 13.) a szegénység nélkülözé-
sének gondjaiban és Judit (9, 17.) a hazafiság
keserű kilátásai között nyomorúságára hivat-
kozva eseng, de Isten irgalmasságában biza-
kodik. A zsoltáros az üldözések idején így
fohászodik:

Az én imám szálljon hozzád Uram,
a kegyelem idején, ó Isten!
Nagy irgalmaságodban hallgass meg
engem,
hűséged szerint szabadíts meg.
(Zs. 68, 14.)

Az elbizakodott elnyomókkal szemben a
múltból merít erőt a szenvedéshez:

Ha azt mondtam: inog a lábam,
megsegített a te irgalmad, Uram.
(Zs. 93, 18.)

és a bajbajutottaknak örök imádságát adja a
röpimává lett versben:

Mutasd meg nekünk, Uram, irgalmassá-
godat
és add meg nekünk szabadításodat.
(Zs. 84, 8.)

Ezekben és a hasonló szentírási kijelen-
tésekben bennfoglalódik az az igazság, hogy
a gondok és bajok ideje a kegyelemnek az
ideje és ha van is úgy, hogy a bűneinket kell
keresnünk bajainknak hátterében, ha van is

úgy, hogy megtérésünket várja Isten, amikor szenvedésekkel kopogtat a szíven, talán mégsem kell mindig a vétket keresnünk keserű óráinkban, de mindig kell kérnünk Isten irgalmasságát. És szabad elterelnünk figyelmünket a kínzó miért megfejtésétől Isten irgalmasságának esengő kérése felé. Mert aki bűneinkért megfenyít, az meg is gyógyít irgalmasságáért (Tób. 13, 5.), megmutatja nagylelkűségét a vétkes népen és közel segít Isten jobb megismeréséhez a szenvedés, mert „gyönyörűséges az Isten irgalma az elnyomás idején, mint az eső hozó felhők szárazság idején”. (Sir. 35, 26.)

Keserű óráinkban megtalálhatjuk Isten ismeretét, csak nem szabad beletörödni az indulatok törvényeibe. Akarni kell azt a tárgyilagosan magunkbanéző órácskát, melyben Isten szemével kíséreljük nézni helyzetünket és fel kell indítani hitünket abban, hogy Isten „sohasem vonja meg irgalmasságát. Csapásokkal sujt ugyan, de népét el nem hagyja sohasem”. (2 Makk. 6, 16.) Aztán hozzá kell kiáltani irgalmasságért, mert isteni biztosítékunk van arra, hogy meghallgat (Exod. 22, 27.), ha vigyázunk ő előtte és teljesítjük minden parancsolatát, amint parancsolta nekünk. (Deut. 6, 25.)

A keserű órák szülhetik az aposztatákat. Amikor beborul a lélek felett minden és a kevélység sötétje örvénylik az önmagának bajaiba szédülő ember lábai alatt, akkor fenyeget a legnagyobb veszély, hogy hitét veszti a törvények örök érvényében és önmagának

akar törvénye lenni. Ez pedig szinte számtani biztossággal várható, ha nem hajlandó az ember beismerni bűnösségét és gyámoltalanságát a nehéz körülmények között. Ha erre hajlandó, akkor hajlandó az esetleges emberi sérelmek megbocsátására, ami az irgalom feltétele, esengő imádságának bizakodása pedig mértéke lesz neki. Az örvények elsímulnak, a felleges égbolt kitisztul és újból szövetséges társat lel a lélek az irgalmas Istenben. A kereszténységben pedig mindez olyan intézményesen könnyűvé van téve a szentgyónás által. Mindez a megalázkodás, vezeklés, önmagunkba nézés és Istenhez fohászkodás ott működik a lélekben, amikor szentgyónást végez és meglepő érzéket áruul el azoknak az egyszerű embereknek eljárása, akik ha nagy bajba jutnak, elmennek az irgalom szentségének kegyelmi forrásához, mert úgy érzik, hogy ezzel könnyítenek igazán bajbajutott helyzetükön.

A keserű órákba jutott embernek Joel próféta ajkán fakadt a Szentlélek üzenete:

Szaggassátok meg szíveteket,
nem pedig ruhátokat,
és térjete meg az Úrhoz,
a ti Istenetekhez,
Mert jóságos ő és irgalmas,
türelmes és nagyirgalmú,
és szánakozik bajotok felett. (Joel 2, 13.)

IRGALMAS — IGAZSÁGOS

Isten lehető teljes ismerete miatt kell szemlélnünk az ő irgalmasságát. Nagyon bele-
nevelődik az emberbe az, hogy Isten a tör-
vény, Isten az örök bíró, akinek rettenetes
a számonkérése, nagyon pedánsak gyónási
tükreink, mert jaj a tág lelkiismeretűeknek az
ítéleten és ugyancsak aprólékos gonddal
kell vigyázni, úgy érzi az ember, Isten dol-
gaira, mert az emberi hivatalok is kérlelhetet-
len pontosságot követelnek, mennyivel inkább
megilleti a vigyázás és a figyelem azokat a
törvényeket, amelyek az örök isteni rendbe
való beilleszkedésünket célozzák.

És ez mind, mind monumentálisan igaz.
Nem lehet belőle egy félmondatot sem két-
ségbe vonni, tele kell lennie az embernek
olykor félelemmel és rettegéssel, mint Szent
Pál apostol levelében olvassuk. Rettenetes az
élő Isten kezébe esni és igazságos ítélete ki-
terjed Jézus szavai szerint mindenegyes sza-
vunkra. Ha pedig „a vétkeket figyelembe ve-
szed, Uram, ki állhat meg előtted?” (Zs. 129,
3.) — kérdi a zsoltáros. Az Úr pedig igenis
figyelembe veszi a vétkeket és üdvös a meg-
döbbenésünk azon, hogy akkor ki fog üdvö-
zülni? „Embereknél ez lehetetlen, de Istennél

minden lehetséges" — mondja Jézus. (Mt. 19, 26.)

Hogyan lehet irgalmas, ha végtelenül igazságos és hogyan lehet igazságos, ha végtelenül irgalmas az Isten? Hogyan lehet gyengéd az, ami erős, hogyan tud simogatni a villám mennydörgő hatalma és ki tudná egybefonni a hajnali napsugárt az alkonyatival? Embereknél ez lehetetlen. De mert nagyon üdvösen bennünk van az Isten féelme, bennünk kell lennie a benne való végtelen bizakodásnak is. És ha megdöbentő az, hogy minden szavunkról számot kell adnunk, észre kell venni azt is, hogy egy szomjúhozónak adott ital víz sem marad jutalom nélkül. Igaz, hogy ez is Isten igazságosságát bizonyítja első pillanatra, de mélyebbre gondolva mégis csak benne van, hogy nemcsak bíró, hanem atyánk is az Isten és ha üdvözíteni akar, irgalma megtalálja annak módját, hogy igazságossága elviselhető legyen az ember számára.

Az ítéleten pedig — talán szabad így látni — nem az emberek bűneiről lesz szó elsősorban, hanem Isten dicsőségéről. Isten dicsőségét pedig jobban kinyilvánítja az ember alázata, mint büntelensége. Nem azt jelenti ez, hogy ilyformán bátran vétkezhetünk; hiszen a bűn mindig vakmerő lázadás és kevélység marad; és büntelen sem maradhat az ember Isten kegyelme nélkül, melyet pedig az alázatosoknak ad bőkezű mértékkel. Azt is hiszem, hogy igen nagy számmal állanak majd Isten előtt olyanok, akik a keresztség fehér

ruhájában jelentkeznek az ítéletre nemcsak a gyermekkorban elhaltak, hanem az emberi küzdelmek atlétái közül is. S ezeknek alázatossága önmagában nem lehet kisebb mélységű a nagy bűnbánók alázatosságánál, hiszen ezeknek élén fog állani az Isten Anyja is, akinek alázatossága közismert az Evangélium sorából. Ám mindez nem kisebbíti azoknak a vigasztalását, akik bűneikre tekintenek és nem mernek az ítéletre gondolni, legfeljebb a próféta szójárása szerint: „Uram, az arcpirulás a miénk, királyainké, fejedelmeinké és atyáinké, kik vétkeztek; de tied, Urunk, Istenünk az irgalom és a megbocsátás.” (Dán. 9, 8—9.)

Aki bűnökből emelkedik Istenhez és mégis üdvösséget vár, annak különös erejű bizalma van Istenben. Aki sok bűn emlékével beszenyezett kezét fel meri emelni imára és a vétek lázától fénylő szemeit nagy megbánások könnyei után fel meri emelni Isten trónusához ajakán a zsoltáros nagy beismerésével, hogy ha a vétkeket figyelembe veszed, Uram, ki állhat meg előtted, — aki ebbe a versbe kapaszkodva csúszik Istenhez térdenállva, mert szárnyalni stílustalannak tartja annyi bukás után, az kétségkívül Isten dicsőségéről tesz bizonyosságot alázatosságával. És ha az ítéleten Isten dicsőségéről lesz szó legelsősorban, — pedig arról lesz szó — akkor az alázatosság bizakodhatik az irgalomban annyira, amennyire bátorságot adhat a büntelenség Isten igazságosságával szemben.

A latin szöveg szóról-szóra való fordítása

szerint: nagy megpróbáltatás teremtett minden emberre és nehéz iga Ádám fiaira ama naptól, hogy megszülettek anyjuk méhéből, temetésük napjáig, mely a mindeneknek anyja. (Eccli. 40, 1.)

Nagy megpróbáltatásról beszél az Irás és nehéz igról, mely minden emberre mintegy rá van teremtve szinte lényegileg, mint a kezünk és a lábunk vagy még inkább, mint a fejünk. Mert kezetlen vagy lábatlan embert el lehet képzelni, de fej nélkül nincs ember és éppígy nincs ember nagy megpróbáltatás és nehéz iga nélkül. Nincs ember szenvedések nélkül és rá van teremtve mintegy minden emberre a kísértés megpróbáltatása, a rosszra mindig hajlékonyabb természet nehéz igája és ezzel a terheltséggel világra jött emberrel szemben áll Isten, az örök törvény a számonkérés ítéletével, a megvesztegethetetlen abszolút igazságossággal; vajjon mire hivatkozhatik, ha a bíró elé kerül?

Csak elesettségére, gyámoltalanságára. És ez olyan igen könnyű akkor, ha csak egy csekély önismeret serkedt kínjainak sebeiből. Ha nem kövült meg az élet végéig sem a dac keménységében és ha van beismerés és alázatosság önmagával és Teremtőjével szemben. És ebben találhatjuk meg Isten irgalmának és igazságosságának kielégítő összeegyeztetését. Istenben ez a kettő egy öröktől fogva, emberésszel felfoghatatlanul. Számunkra azonban csak párhuzamosan képzelhető el a kettő: igazságos is és irgalmas is. Ha bü-

neinkre gondolunk, megremegünk igazságosságától, de azonnal megalázkodva bizhatunk irgalmasságában. És amíg komolyan félünk igazságosságától, addig bizton remélhetünk irgalmasságában. Aki remeg a Bírótól, az vonzódva szeretheti az Atyát.

A kicsiny ugyanis irgalmat talál,
de kemény fenyítés vár a hatalmasokra.
(Bölcs. 6, 7.)

IRGALMASSÁGÁNAK GAZDAGSÁGA

Van úgy néha az ember életében, hogy nem várt ünnepeken előnti lelkét a nagyszerű békesség, napsugarat ragyog a szeme minden szomorúságra, szárnyakat érez és dallamokat ízlel és olyan melegszívű világnézettel fordul a dolgok felé: jó dolog embernek lenni.

Ezek a nagyszerű ünnepek lehetnek átmenő kegyelmek az ember életében. S aki megfigyelte már magát és tudja, hogy ezek erőt adó friss források a pusztai vándorlás idején, az életét ezek szerint osztja be és kiktartását ezekhez feszíti, hogy össze ne rokkadjon. Forrástól forrásig, vigasztalástól vigasztalásig, ünneptől ünnepig: ez az élet beosztása számukra. Napsütéstől napsütésig dideregnek, de nem dermednek meg, mert tudják, előre érzik a következőnek simogató melegét. Optimista lelkek és optimizmusuk alapja alázatosságuk, esetleg bűnbánatuk, életelvüket az Apostol fogalmazta meg: Tartásatok meg magatokat az Isten szeretetében, várván a mi Urunk Jézus Krisztusnak irgalmasságát. (Jud. 21.) És ez a legtöbb földi ember útja és programja, hogy minden gyötrellem közepette megtartsuk magunkat a szeretetben; s az irgalom várása nem csalja meg

az embert. Vannak enyhítő oázisok az életút megfelelő szakaszainál, ahol megpihen és újabb erőre kap, mert újra meg újra világos lesz előtte az emberlét értelme: Isten gyermekének lenni és kínok között is magasságok felé lendülni. Nagyszerű órák ezek, érdemes érettük heteket szenvedni.

Az irgalom Atyja és minden vigasztalás Istene (II Kor. 1, 3.) olykor hosszú időre kitünteti választottait látogatásával. Az üdítő élő vizek forrása mellett ad néha egy-egy alázatos léleknek lakást, és megadja neki azt a külön képesítést, hogy érzékei ne szokják meg hétköznapivá az ünnepek állandóságát. Megadja nekik, hogy nem tompul el érzékük a forrás friss vizének ízeivel szemben, bár minden órában élvezik. Megadja, hogy a szív nem fárad bele a szeretet indulataiba és ez a földön elérhető örök boldogság éneklő diadala.

Ezt a diadalt Isten különösen kitüntetett választottai élvezik néha hosszú időn keresztül. Nem azt jelenti ez számukra, hogy gyermekien gondtalanok napjaik és a csecsemő öntudatlanságával élvezhetik Isten gyermekségének állapotát. Vannak nekik is gyötrődéseik, kísértéseik és szenvedéseik. Ezek mellett azonban nem érzik árvaságukat és Isten ég felé mutató sudár pálmáit sohasem tévesztik szem elől; szóval nem pusztai vándorok, hanem az oázis alázatos szolgálói. Személyes talán keményebbek a többi emberénél, de ez nem jut eszükbe, mert a hit kegyel-

mét sohasem szomorítja meg bennük a szenvedés. Ez pedig talán a legnagyobb dolgok közé tartozik a lélek dolgai közül.

Az oázis lakói nem kizárólagosan szerzetesek. Bár nekik volna a legtermészetesebb dolog ez a különösen kitüntető vigasztalás, vannak azonban a világban és családban élő választottjai is Istennek, kik mérhetetlen szenvedéseikben is érzik, hogy Isten ölelő karjai között vannak. És a szerzetesek közül is csak azok számíthatók ide, akik a lelki élet kezdeti fokán túljutva főleg a szemlélődés kegyelmeiben élik napjaikat.

Akár szerzetesek azonban, akár családos emberek, naponként és óránként felfakad szívükből valami csodálkozó hála, melyet a Szentírás ismeretében így fogalmaznának meg:

Istenem, mily gazdag a te irgalmasságod!
Az emberek fiai szárnyad oltalmába menekülnek,
házaad dús javaitól megrészegülnek,
gyönyörűséged patakjával itatod őket.
Nálad van az élet forrása,
és világosságod által látunk világosságot.
Terjeszd ki irgalmadat ismerőidre,
igazságodat az igaz szívűekre,
hogy a kevélység lába közelemben ne jusson,
s a bűnös keze engem meg ne ingasson.
(Zsolt. 35, 8—12.)

Isten dús javaitól való megrészegülés, a gyönyörűség patakjának élvezete, az állan-

dóan cselekvőképes szeretet indulata, mely hogy Istentől ered, éppen önzetlenségével igazolódik, a Szentírás idevonatkozó szavai szerint kizárólag Isten irgalmasságának a műve. A vigasztalás Istene az irgalom Atyja; a kétely nehéz napjaiban a kitartás reménye: várván Isten irgalmasságát; és amikor előnti a lelket az élet forrásának gyönyörűsége és Isten világossága, hálálkodásának gyermekdalogásában Isten irgalmasságának gazdagságát imázza hálaadássá a kitüntetett lélek. Mert ha idétlenek és gyámoltalanok vagyunk Istenünkkel szemben és mégis megbocsát: az irgalmának jele. Ha bizakodunk benne és nem csalatkozunk, az is irgalmának bizonyítéka. De hogy előnti a lelket minden tudományos evidenciánál előmlőbb világosságokkal és megmutatja neki az örök szépségek ígézetét, ezzel kinyitja az ember szemét és látóvá teszi irgalmasságának kincseskamrájában: az anynyira elsősorban irgalmas szeretetének és könyörülő barátságának kinyilvánítása, mint az említettek közül talán egyik sem. Emberileg értjük ezt: ha bűnt követ el az ember, bánja, és kicsit természetes, hogy Isten irgalmas lesz. Ha bizakodik benne az ember, kicsit természetes, hogy bizalmunkkal szemben irgalmasságából részesülünk; irgalmasságának gazdagságát azonban ott látja meg az ember, ahol érzi, hogy semmi alapja nincsen a jóság ilyen mérhetetlen élvezetére: sem bűne, sem érénye, sem bizalma, sem áldozata.

Ha jól megy a sorunk, amikor örülünk,

Isten irgalmából megy jól a sorunk és az ő irgalmasságának örülünk. Vidámság, öröm és vigasztalás a lelki ember számára mindig Isten irgalmának különös meglátását jelenti.

Örvendjen lelketek az ő irgalmasságának és ne szégyeljétek az ő dicséretét.

(Sir. 51, 37.)

MINDEN ÚTJA IRGALOM

„Az Úr minden útja irgalom.” (Zs. 24, 10.)

Elindult az istenség végtelen magasságából és hihetetlen mélységekbe szállt alá, míg a kenyér színeiben megállapodott.

Érdemes ezt az utat végigjárni gondolatlan. Vonala mélybe mutat, mert a mélységből akar magasságokba emelni szegény embereket, földből és szellemből egybegyúrt tragikus képleteket. Isten harmóniájának örök békeességéből indult el, hogy erő és lendület legyen a föld véres harctereinek küzdőiben. Míg azonban ideért, lépcsőről-lépcsőre szállva a megaláztatás minden áldozatát vállalta az emberért. S az, hogy az emberért vállalta, teljesen egyértelmű azzal, hogy irgalomból vállalta. Isten irgalmasságának mélységeit Jézus Krisztus útjának mélységes megaláztatásai és áldozatai érzékeltetik az ember számára. S az ember minél jobban beleszédül ezekbe a mélységekbe, annál jobban megértette az isteni irgalom felfoghatatlanságát.

„Nem rettent vissza a Szűznek méhétől.”

Ez az első lépcső. Az örök, magától való Szellem vállalja a testet a sár minden gyarlóságával, kivéve a bűnt.

Megjelenése isteni stílus: vállalta az anyagot, nem kérte tehát belőle az emberi művé-

szet és kényelem kultúráját: az állatok nyomorult szalmáját választja a földi mélység második lépcsőjének. Ennél mélyebbre aztán csak a keresztfán és az Eucharisztia tehetetlenségében találunk rá áldozatára. De amíg ide eljut, az elrejtett és dicsőségtelen názáreti éveknek, három esztendő vándor-tanító élet minden félreértetésének, meggyanúsításának és nélkülözésének lépcsőit járja, nagyhét borzalmait, a keresztút tizennégy lépcsős kínjait, mert ezeken át érkezik el a nagypénteki sötét órához, melyben olyanná kell lennie, mint a kiöntött víznek és az eltaposott féregnek.

Ki ez a Jézus, akiről a Szentírás nyomán így beszélhetünk?

Maga az Isten: ilyen mélységes az irgalma felettünk. Ha vizet öntesz ki, gondolj az Isten irgalmasságára. Ha kártékony féreg kerül utadba: tipord el, de gondolj a nagypénteki Jézusra.

Isten azonban ennél is mélyebbre szállott irgalmasságában. A keresztfán tehetetlenségében meg akart maradni az évezredek összeomlásáig. És az Oltáriszentségben arannyal és tiszta gyolccsal vesszük körül, de ő az anyag teljes tehetetlenségét vállalta magára: annyi életjelt sem ad magáról az Örök Élet, mint a leggyámoltalanabb csenevész fűszál; az Eucharishtiában tehetetlenné lett egészen az Isten, a mi irgalmunkra szorul szinte, hogy meg ne gyalázzuk s ez a mi irgalmunk nem is tudja őt megvédeni, mert eucharishtiás szeretetében újra végigtűri a nagypénteki

csúfságok minden fajtáját s ezt is vállalta az idők elmúlásáig.

Emlegetem az Úr irgalmasságát,
dicséretet mondok az Úrnak
mindazért, amit az Úr velünk cselekedett.
(Iz. 3, 7.)

Mit cselekedett velünk?

Már láttuk: leszállott a létezés legalsó fokára, az élettelen anyag színeibe, mert nagyon megismerte az emberi lét keserveit és nem akarta, hogy végleg belefulladásunk az anyagba. És megmutatta a fölfelé vivő lépcsőket, amelyeken hozzánk jött: ezek bizony az áldozat lépcsőfokai. De az emberi életnek nincs más célja és értelme, csak ez: vállalni az áldozatokat minden életkörülményben. „A boldogság útja a lemondások létráján halad fölfelé.” (Prohászka.)

Jézus nagyon megbizonyította nekünk Isten irgalmasságát. S azoknak számára, akik az újszövetség békeszövetségébe jutottak, akik Isten igazi Egyházának tagjai lettek, azoknak számára talán külön parancsba kellene megfogalmazni Isten irgalmának emlegetését és a benne való végtelen bizakodást. Ugyan láthatja-e másvalaki az irgalom mélységeit, Istennek hozzánk való útját olyan megdöbbentő biztossággal, mint aki a katolikus Sziklán áll a viharok hullámszája közepette? A kishitűség mindig bűn: de katolikus ember számára minősített bűn, melyet Jézus

Szívében való mérhetetlen bizakodással kell ellensúlyozni a hű lelkeknek.

„Mert induljanak meg bár a hegyek,
és rendüljenek meg a halmok,
irgalmasságom nem távozik el tőled
és békém szövetsége meg nem inog,
úgymond a te könyörülő Urad.”

(Iz. 54, 10.)

AZ EMBER KÖNNYELMŰ

Leülni az élő víz forrásnál Jézus lábaihoz, csendben figyelni azt a mesteri párbeszédet Szent János evangéliumából, meglátni önmagunkat a samariai asszony vallomásában, aztán felfedezni Jézus Szívének mélységes irgalmát: annyira örök, annyira mindig modern jelenet, amennyire örökké friss az ember minden könnyelműsége és amennyire örökké kész az irgalomra az Isten Szíve.

Oly nehezen tud az ember szabadulni a megfoghatótól, az anyagi környezettől, lelke olyan nehezen tud fellendülni az eszmék magasságaiba, erre örök példa az a samariai asszony ott Jákob kútjánál. Az élő vizek felszökő forrását nem érti: neki a vízhordás fáradsága jár eszébe. A prófétát felismeri, de általános kérdésekre akar választ kapni; jaj, ne beszéljünk magunkról, ne beszélgesünk az ötszörös házasságtörésről, inkább az érdekel, hogy melyik az igazi: Sion-e avagy Garizim hegye? Elterelni a lelkiismeret morajlásait, egyéni bűnökből a közösség kérdéseibe vetni magunkat, ez könnyebb, felelőtlenebb, több elismeréssel is jár. Bűnös a magánéletem? Ó, igen, de mi lesz a közállapotokkal? Ime, az örök politikum asszonyajkak szószátyárkodásának lelki fényképén bemutatva.

Csak ne az egyéni fájó sebeket érintsük, inkább halljuk a mások baját, mert ugyan érdekelhette-e az ötférjű szamaritanus nőt komolyan vallási szektájának viszonya az Isten szövetségéhez? Alig hihető, hogy nagyon. De itt sem tudott az egyszer kitérni az irgalom elől, mert úgy látszik, Isten nagyon elhatározta, hogy ez az óra ennek a léleknek az órája és sorozatos kitéréseinek útjába odaállította Krisztusnak önmagáról való vallomását, mellyel olyan egyenes messiási bemutatkozót hagyott reánk az evangélium, amilyennel igen kevéssel találkozunk Jézus életében.

Jézus lelket akart menteni és az bármennyire ki akart siklani Isten útja elől, az Irgalom újra meg újra eléje állott és a bűn könnyelműségét utoljára a legsúlyosabb isteni kinyilatkoztatással térítette komolyságra.

Azt hisszük: nagyon modernek vagyunk, amikor nem értjük a bűn tragédiáját. Ó, hiszen az igaz is hétszer botlik napjában és nem lehet el az ember bűn nélkül. Eleinte csak kicsi nélkül, de a nagy lecsúszások is csak párszor állítják el az ember lélekzetét, aztán már rutint kap a vétek is. Mi az: egy bűn? Mi az: egy indulat, egy gerjedelem? Talán csak kísértés és különben is nem lehet olyan szigorú a parancs, hiszen néha minden sejtünk, úgy érezzük, hogy a bűnre van teremtve.

Nehéz pillanatok ezek és az a tragédiájuk, hogy könnyűnek, igazoltnak érezzük őket.

Az ember könnyelmű.

Isten pedig irgalmas és ismeri nehéz pillanataink tragédiáját.

Az irgalom kikezd a bűnnel és a kegyelemnek ez talán többször útja, mintsem az emberek sejtik. Jézus megszólítja az asszonyt, akinek a lelkét látja és szívet remegtető a szava: Ha tudnád az Isten ajándékát és hogy ki az, aki tőled inni kér... De az asszony újra modern, újra fölényes és nehezen hisz: No hiszen, talán csak nem vagy nagyobb Jákobnál? S az irgalom itt sem kedvetlenedik el. Új utat keres a fölényes ember szívéhez, a megaláztatás útját, figyelmezteti bűnére, de a könnyelműség szellemeskedésbe menekül és átkapcsol a próféta megpróbálására, vallási szakvéleményt kér tőle a mások bajára és az Irgalomnak ugyancsak nagyot kell kerülnie, hogy ez a modern könnyelműség tényleg elképedjen és kiejtse kezéből földi gondjainak edényét, mert nincs kiút, melynek végén ott ne jelentkeznék az Isten, akinek nagysága és fölsége végül is megadásra bírja az emberi fölény könnyelműségét is.

Nem sértődött-e meg Jézus az asszony tessék-lássék magaviseletén?

Semmi nyomát nem látjuk ennek az evangéliumban. Mintha az ember-Jézus nagyszerű izgalmas játékot élvezne, olyan nyugodtan vezeti a párbeszéd fordulatain a lelket. Mintha tetszenék neki, hogy egykönnyen nem akarja magát megadni, de látja, hogy győzelme annál teljesebb lesz és ennek biztos-

sága előmlik isteni alakján, mert érdemesnek tartja, külön egyénileg is érdemesnek tartja ezt a lelket, mert talált benne valamit: egyszerű őszinteséget.

— Menj el, hídd ide az uradat.

— Nincs uram — mondja az asszony egyszerű nyíltsággal.

— Jól mondád, hogy nincs urad.

„Jól mondád”, ez a modern könnyelműség egyetlen szép emberi tulajdonságának: az őszinteségnek a dícsérete. És ebből a pontból kiindulva üdvözülhetnek a bűn mindig modern könnyelműi. Mert a könnyelmű ember nem lát tragédiát a bűnben és ez a tévedése. Ha azonban belekeveredett, akkor nem veszt el a fejét és különös fáradság nélkül be tudja ismerni, hogy esendő volt: és ez a szerencséje. Valahogy mintha nem hinne abban, hogy a bűn után mindjárt következik a kárhozat. Mintha érezné, hogy van ideje előbb tájékozódni és a hajótöröttnek nem mindig kell belefulladás a tengerbe, főleg ha van benne hidegvér. Ez az életmentő hidegvér a bűn könnyelműinek az őszintesége. Hidegen, póz és nagy megrázkódtatás nélkül beismerni, hogy léket kapott a hajónk: szerencsés természetűre vall és a titkos, nagy önimádó kevélység lelkünkötől való távollétét mutatja.

De van-e joga az embernek arra, hogy ne érezze tragédiáját a hajótörés után? Nem volna-e helyesebb a nagy megrettenés? Olvassuk el Szent János evangéliumának 4. feje-

zetét. Jézus tudja, hogy mi van az emberben, azért esik meg Szíve rajtunk.

Az ember könnyelmű és ez is gyámoltalanság benne.

Isten pedig irgalmas és a könnyelmű ember ezért bízhat Szívében.

„HOGY KERESSE, AMI ELVESZETT”

Chesteron Brown páterje jut az ember eszébe, amikor Zakeus történetét olvassuk Szent Lukács evangéliumában. (19.) Az igénytelen páter, aki bűnügyek nyomozásával, előkelő hotelek titkaival, mondén ruházatú hölgyek csevegő problémáival és monoklis gonosztevők cselszövéseivel foglalkozik és minden megoldása a bűnök jóvátételét célozza, a vétkes csendes megintését, azután futni engedi, miután meggyőzte arról, hogy ha így folytatja, emberileg is biztos csőd felé halad.

A nagy angol író hőse kissé kopott, kissé félszeg, de a dolgok kulcsát tartja szentelt kezében és amikor a bűn miatt felbomlott egyensúlyt helyrebillentette, olyan aranyos dicsőségben áll bámuló környezete előtt, mint maga az Úr Jézus.

A lélekvadászat a legnemesebb szenvedély. Akik megtalálták a titkát, a modern lelkipásztorkodás csodált nagyjai, azok a „lelkek Főpásztorának” (I Pét. 2, 25.) élete nyomán jutottak el oda, hogy művészet lett kezük között az, ami másoknak munka: a lélek megnyerése Istennek. Csak merni kell és ha a szándék tiszta, akkor nem kell törődni az emberek időközti vélekedésével, a befeje-

zés igazolja az Isten emberét, ha egyebütt nem, az ítélet elégtételében.

Zakeusnak eszében sem járt a közeli megterés gondolata. Egyszerűen érdeklődött, kicsiny termete miatt a fügefára mászni sem restellett. Emberi ember volt sok tiszta pillanattal, melyekben táncoló gyermekek körbekarikába játszadoztak képzeletvilágában és talán maga csodálkozott legjobban, amikor hivatali működése oly sok pénzhez juttatta, hogy az evangélium az igen gazdag emberek közé számította. Nem volt benne a vagyonpózóló grandezzájából semmi. Polgár volt reggeltől estig tartó önérzettel és semmi különöset nem talált abban, hogy felkapaszkodjék az útmenti fügefára, amikor olyan érdekes menet vonul el, mint a názáreti Jézusé.

Aztán jön Jézus, akit Chesterton beleképzelte hősének lelkébe. És meghivatja magát lakomára a gazdag Zakeus házához.

Ahogy Jézus a bűnös foglalkozású Zakeus házában viselkedett, azt másolják a Brown páterek, amikor kétes mélységű társaságok szalonjaiban kell megjelenniök. S amikor a másolat hű és sikerül, akkor mindig az Isten irgalmának angyalaiként hagyják el a házat, ahol a lelkekbe csempészték Isten gondolatainak megejtő varázsát.

Jézus esete Zakeussal Isten irgalmának szabad lelkipásztori stílusát mutatja meg az evangéliumban.

Az Istenember nem szörnyűködik a nyilvános bűnös életén. Sok igazgyöngy rejlik

annak a mélyén is, csak szem kell hozzá, amelyik meglátja a fényüket vesztő gyöngyöket is. Az Isten irgalmasságának pedig van hozzá szeme és kikezd a bűnössel abban a stílusban, amelyet a lélek megért, a társadalmi szokások stílusában: Zakeus, ma a te házában kell maradnom, szállj le hamar! S a meglepett Zakeusnak minden méltatlansága arcába tolul vérével és sietve rendezi meg a gazdag lakomát. Viselkedése minden mozdulatában azt árulja el, hogy lehetetlenségnek tartotta mindezideig Jézus ekkora leereszkedését; ami még inkább meglepő számára: az, hogy nem kap szemrehányást, nincs számonkérés magas Vendégének viselkedésében. Jézus tudja az illemt is és most feleslegesnek tartja vendéglátójának belső világát szóvátenni. Ott remeg már az ajakán magától a gyónás, ott feszül szívében a hősi elhatározás: „Uram, íme vagyonom felét a szegényeknek adom, és ha valakit megcsaltam, négynyit adok helyette.”

A leereszkedő irgalom ezekután mondja ki a nagy befejezést: „Ma üdvössége lett e háznak, mivelhogy ő is Ábrahám fia” nemcsak származása szerint, hanem hite és szeretete miatt Ábrahám méltó fia és az Ábrahámnak tett ígéretnek részese.

Jézus pedig kockára tette jóhírét, amikor a nyilvános bűnösnek számító vámszedő hajlékába tért lakomára. Ám ezeknek a vélekedéseknek is megadja a feleletet, mert az

Emberfia azért jött, hogy keresse és üdvözítse, ami elveszett.

Jézus megjelenése Isten nagy szabadító akciója a földi bűnökbe sáروزódó ember számára. S ez a Szabadító nem rója meg a bajbajutottakat, nem bölcsekedik a fuldokló felett, hanem feléje nyúl, mert a szabadítás a gondolata. Nem veti szemére, hogy könnyelmű volt a mélységek felett, csupán szabadulni akarást és a bajok által megpuhult, alázatos szívet kíván a bajbajutottaktól. Jézus szabadító és a szabadításra mindig azok szorulnak rá, akik gyámoltalanok, akik gyengék és könnyen megszedülnek: ezeknek számára különös élvezettel siet segítségül, hisz ez a küldetése, hogy szabadító, azaz Jézus legyen.

S a szabadítót sohasem lehet megfizetni: életet ad vissza, annak csak a hálából neki szentelt élet lehet a fizetsége. A Zsoltáros hálája az, hogy Isten irgalmasságát örökkön-örökké énekli (88, 2.), és hogy a veszedelembé jutott embernek csak az irgalom a szabadítója, azt úgy fejezi ki a Szentírás, hogy „velünk van az Isten irgalma és megment minket napjainkban”. (Sir. 50, 26.)

Jézus az isteni irgalmasság ragyogó arc képe. Ránéz az ember és megtelik bizakodással a véghetetlen, a megfoghatatlan és örök törvényű, változhatatlan Istennel szemben. Nem lehet az megértés nélkül a gyarló emberrel szemben, aki ilyen jézusi arccal jött a földre azért, hogy keresse és üdvözítse azt, ami elveszett volt. Végtelen fölsége nem

bántó fölényesség, mert még emberi érzékenységünkre is tekintettel van Zakeus lakomáján. A szemrehányás nem stílusa, mert kitüntető szeretetével tudja kihúzni a lélekből a bűnbánó beismerést, hiszen az önkéntes beismerés felemel, a kicsikart vallomás megaláz; Jézus még ennyire sem akar megalázni. Zakeusnál kivárta az önkéntes beismerés pillanatát is, hogy ne fájjon az embernek az irgalom üdvözítő munkája.

Zakeus, a társadalmi keretekbe és a pénzhajzába tévedt ember, a modern ember barátja. De Jézus vendége lesz neki és barátságába fogadja ezt a kistermetű tisztviselőt és benne szabadító barátságát ajánlja fel minden embernek, aki a társadalmi keretek és a pénzhajza apró ügyeskedéseiben megfedkezett az Istenről.

MAGDALAI MÁRIA

„Kegyes és irgalmas az Isten, megbocsátja a bűnöket a szorongatás napján, és megvéd mindenkit, aki Őt igazságban keresi” (Sir. 2, 13.) — biztat bennünket az ószövetségi Szentírás és arról is biztosít, hogy „nem boldogul, ki bűneit palástolja; de irgalmat nyer, ki megvallja s elhagyja azokat”. (Péld. 28, 13.)

Mint a simogató kéz, olyanok az Isten szavai a bűn emlékétől remegő lélek számára. De hogy mennyire hozzánk van szabva irgalmassága, azt simogató ószövetségi kijelentéseknél is jobban érzékelteti a magdalai Mária története, „akiből hét ördög ment vala ki”. (Lk. 8, 2.)

Mária Magdolna az isteni irgalomnak különösképen szemléltető diadala. Megértésének kulcsát a húsvéti titok hajnalán adja kezünkbe az evangélium, amikor elmondja erről a csodás átalakuláson keresztül ment asszonyról, hogy kora reggel, még sötétben ment ki Jézus sírjához (Jn. 20, 1.), és ez a párszavas adat jobban mutatja rajta az irgalom csodáját, mint hét ördögének ilyen vagy olyan megfontolása.

A megtisztulás tulajdonképpen a kitartásnak a kérdése. Hogy tud-e az a lélek kitarítani a szeretetben a megtérés lélekmegrázó

eseménye után, van-e benne erő és lelkesedés a hétköznapiok egymásutánjában is megállani a hét ördöggel alkut nem ismerő becsület áldozatainak útján, van-e készsége kegyetlen, virrasztó aszkézisre, hogy utóbbi dolga rosszabb ne legyen az előbbinél? (Mt. 12, 45.) Amilyen a felelet ezekre a döntő kérdésekre, olyan értelemben fogja az irgalom kegyelmeinek előntő áradatát magán tapasztalni a lélek és előbbi dolgainak lepecsételt sirboltjára építheti azt a templomot, melynek mély alázatosságban van vetve alapja, szökellő, hálás szeretetből nyúlnak égre tornyai és önmagával bizalmatlan kötelességteljesítés tégláiból épülnek napról-napra a falai. Ebben a templomban pedig örömmel vesz lakást a Szentháromság és szívesen veszi benne az irgalom Te Deumának naponként felzendülő áldozatát.

Mária Magdolna bizonyára példa volt környezetében arra, hogy miként kell Jézust követni. Nekünk pedig talán legtöbbször mond a virrasztó húsvéti éjszakája, mely nem tudott nyugtot adni neki és alig várta az első alkalmas órát, hogy ott lehessen, ahol Jézus van. Szent türelmetlenséggel nem is tudta kívárni a virradatot, még sötétben ment ki a sírhoz, talán ő hozta össze a kenetet vivő asszonyokat a kegyeletes cselekedethez, de nem bírt szívvel és előrefutott, amint meglátta a sír nyitott száját és ő vitte meg a feltámadás híret az apostolok számára is. — És ezután sem tudott megválni a sírtól, húzta, lekötötte, odabilincselte őt a szeretet rajon-

gása: mi értelme volna most más utakon járni, amikor „elvitték Uramat és én nem tudom, hová tették Őt”?

Akiket annyira megszánt az Isten jósága, mint Magdalénát, azoknak a szeretet megszállottjaivá kell lenniök. Akiknek hét ördögük volt annakelőtte, azok nem lehetnek filiszterek a megtisztulás után. Mélység mélység után kiált bennük és a nagy megszállottság förtelmeit, a korlátokat gyűlölő szeretet kell hogy felváltsa életükben. Aki tudott mértéktelenné válni a bűnben, annak meg kell tanulnia a szeretet nagy túlaradásait is: így teremt az Isten jósága mély alázatból magasra szökellő életet a bűnbánat szentjeinél és jaj lenne nekik, ha azt gondolnák, hogy a penitencia letudása után beállhatnak a józan számítók szürkén becsületes soraiba: többre vannak elhivatva, nekik mérhetetlenül lett élményük az Isten irgalmassága, mérhetetlenebbül kötelességük azt hirdetni is.

Néha eszükbe jut a zsoldár:

Ifjúkorom bűneire s botlásaira ne gondolj
vissza;
irgalmad szerint emlékezzél meg rólam,
hiszen Te jó vagy, én Uram.

(Zs. 24, 7.)

De ez nem marad meg bennük olyan megsemmisítő fokban, hogy a fogadott fiúság öntudatát kiirtaná lelkükből. Ez nagy kevélység lenne: a kevélység ellen pedig nekik van leghathatósabb öntudatuk: a bűnös mult

tudata. Ezzel ébrednek naponta, de megszelídül bennük a lelkiismeret a sugalmazott imádság nyomán:

Add, hogy már reggel halljam irgalmadat,
mert én beléd vetem bizodalmamat;
mutasd meg nekem az utat, amelyen járnom
kell,
mert én hozzád emelem lelkemet.

(Zs. 142, 8.)

Aztán megindul az élet, mindennap új kezdet új lendületével és akkor Isten szíve szerint való, ha mindennap új emelkedést jelent. A nagy hűtlenség emléke más színben mutatja meg a mindennapi apró hűtlenségek jelentőségét és aki nagyon tapasztalta magán Isten megbocsátó irgalmasságát, azon sohasem szabad kifogásolni, ha bizonyos dolgokról másképen vélekedik, mint a többiek, és azt sem szabad megcsodálni, ha az önmagukkal szemben való szigorúságuk olykor a túlzás hibáiba lendül és másokkal szemben való szelidségükre vet bántó árnyékolást.

Mintha volnának lelkek, akiknek üdvössége a mélyrebukás végzetével lenne szükségképpen összekapcsolva. Pedig ez nem igaz. Minden léleknek az üdvössége az alázat mélységeivel van szükségképpen egybekötve, s az már az isteni gondviselés nagyszerű pozitívuma, hogy a kegyelemmel a bűn örvényeit is át tudja alakítani az alázat mélységeivé és az örvény magával rántó lendületét képes átkapcsolni a magasságok felé való emelkedés

nagyszerű szédületébe is. Nem a bűn, hanem az alázat a megigazulás szükségképeni útja és az csak Isten irgalmasságának különös ténye, hogy a bűn is kaphat szerencsés szerepet a felemelkedés dolgaiban: éppen azáltal, hogy a lázadó kevélység csődjét bizonyítja és friss buzgásban tartja meg az alázatosság tisztító vizeit, a ragaszkodó szeretet könnyező visszaemlékezéseit.

Ahogy az Úr Jézus bekapcsolódott a magdalai Mária életébe és lélekzetelállító csodáját mutatta meg az Isten irgalmasságának, úgy kapcsolódik bele a kegyelem minden kis és nagy vétkes ember életébe, amikor irgalmat talál egy-egy gyóntatószék zsámlyánál.

De miért az, hogy Mária Magdolna oly sok követője képtelen a kitartó aszkézis áldozataira és a hálálkodó szeretet rajongó istenszolgálatára?

A JÓ PÁSZTOR

Az első keresztények is szerették Jézus szentséges Szívét. Egészen bizonyos, hogy nem találjuk meg életükben az áhíthatnak azokat a gyakorlatait és formáit, mellyel a szent Szív tiszteletét manapság kifejezzük, de azt az eleven Krisztus-közelséget és mélységes megértést, Jézus gondolataiba való bekapcsolódást, mely napjainkban a szent Szív, a jószívű Jézus kultusza nyomán dísze korunknak, sehol annyira egyértelműen fel nem lelhetjük, mint az őskeresztények jó Pásztor-kultuszában.

Tulajdonképen a kettő egy. A jó Pásztor kinyilatkoztatásában (Jn. 10, 11. skk.) bemutatkozik az Isten irgalmassága, Jézus hozánk hajló, báránygyengességünket és értetlenségeinket, tévelygéseinket is emberien megértő szeretete; ez fogta meg a katakombák keresztényének a lelkét és azért ismételte meg művészetében oly feltűnő gyakorisággal ezt az ábrát, a jó Pásztor művészetileg sokszor érdesen kivitelezett, de Isten gazdag irgalmasságának szimbolikus alakját, mert meglátta benne Krisztus küldetésének lényegét. Akárcsak manapság a Jézus Szíveszobrok művészetileg bíráló tárgyává tehető tömegében kifejeződésre jut ugyanaz a gon-

dolat: Jézus küldetése Isten könyörülő végtelen irgalmasságának legmagasabb ténye. Az őskeresztények a tévedett bárány becéző felkarolásában látták és érezték azt az isteni jóságot, amelyet ma a Szívre való rámutatással akarnak kifejezni művészeink. Mind a kettő az Istenember végtelen és megértő szeretetét jelképezi és akár a jó Pásztor bárányaihoz hajló könyörületét nézem, akár az érettünk megnyitott isteni Szív irgalmáról elmélkedem, mindenképen a szeretet, bizakodás és kétségeimben való megnyugvás nagy biztossága, a hitnek biztossága lesz nagy-szerű átéléssé bennem.

Úgy látszik azonban, hogy ezt tanulni kell. Legalább is mintha teljesen átértetni képtelenek lettek volna még az apostolok is. Erre mutat az Udvözítő két kijelentése is, melyben mintegy sürgeti az embert a jó Pásztor érzéseinek és a szentséges Szív irgalmas gondolatainak megtanulására.

Az egyikben így szól: „Elmenvén pedig tanuljátok meg, mit tesz az: Irgalmasságot akarok és nem áldozatot. Mert nem jöttem az igazakat hívni, hanem a bűnösöket.” (Mt. 9, 13.)

A második kijelentésében mintha éreztetné, hogy mi emberek sohasem leszünk képesek teljesen felfogni Isten irgalmasságának gondolatait: „Hiszen ha tudnátok, mi az: Irgalmasságot akarok és nem áldozatot, sohasem ítéltétek volna el az ártatlanokat.” (Mt. 12, 7.)

Isten tudja a mi nyomorúságunkat és gyarlóságainkat. Hittani igazság ez és képes már ez is megnyugtani hánykódó szívünket. De mennyire mélységesebb a megfogalmazása, ha a jó Pásztor érzésvilágán keresztül szemléljük ugyanazt a hittani igazságot. Mennyire hozzánk hajló, mennyire biztató, ha főleg a rosszakaratot kerülve mintegy tévedésből, gyermeki nemtudásból vagy küzdelmeinknek hevületében kerültünk messzire az Ő útjaitól. Nem kell sokat keseregnie a tévedő báránynak, inkább bizakodnia kell, mert a jó Pásztor életét is odaadja egyetlen lélekért is és nem fárad bele, hogy keresse azt, ami elveszett. Talán várni kell, de bízni, remélni kell akár a remény ellen is, mert a Pásztor ismeri övéit és észreveszi a hiányukat és ha valami kifogása van ellenük, az főleg abban lel megfogalmazást, hogy övéi nem eléggé ismerik őt és nem tudnak eléggé bízni mentő irgalmasságában.

All ez elsősorban az igaz hit kegyelmére. „Mert aki a dolgokat emberi módon és kívülről ítéli meg, könnyen azt mondhatná, hogy sok felnőttek, akik nem hallhatják az evangélium igazságait, kívülről nézve lehetetlenséggel határos a természetfeletti hit elnyerése. És mégis biztos az, hogy ezek a felnőttek végül is megkapják a hit kegyelmét, mely az üdvösséghez elengedhetetlenül szükséges, ha lelkiismeretük szavát általában híven követik; mert egyetlenegy sem veszhet el közülük saját hibáján kívül. Éppígy gondolják néme-

lyek, hogy a belénk öntött hit kegyelmét elveszíthetné valaki nehéz és kedvezőtlen körülményei következtében, amelyekbe akaratán kívül jutott, még akkor is, ha súlyosan nem vétett a hit ellen. Pedig ez sem áll. Mert lehet, hogy a környezet hatása alatt könnyelműség ébred az emberben és hitének gyakorlása elsekélyesedik, a hit belénk öntött erényét azonban nem veszítheti el az ember, ha formailag is súlyosan nem vétkezik ellene. Mert az Úr nem hagyja cserben azt, aki őt előbb el nem hagyta. Végtelen irgalmassága megtartja bennünk a hit természetfeletti ajándékát mindaddig, amíg csak el nem téptük mindazokat a szálakat, amelyek vele összekötnek bennünket. „A megroppant nádat nem törí el és a füstölgő mécsbelet nem oltja ki.” (Iz. 42, 3; Mt. 12, 20.) (Garrigou—Lagrange: *Mystik u. christliche Vollendung*. 464.)

És ha a megtisztulás alapjával, a hittel így áll az irgalom dolga, akkor nem szabad másképen vélekednünk abban az esetben sem, ha jóakarattal készülő erényeink megmegroppanó nádjáról vagy szeretetünk füstölgő mécseséről van szó, amikor erős szélviharba kerültünk. Nem roppantja szét, nem oltja ki azt az Isten, aki „türelmes és elnézéssel intéz mindent” (Bölcs. 15, 1.), mert „irgalma örökön-örökkévaló” (Dán. 3, 90.), és Szívének jóságát olyan biztatóan ígérte híveinek, amikor azt mondta magáról: Én vagyok a jó Pásztor.

Az Úr énnékem pásztorom,
Nincs semmiben hiányom.
Kövér gyepen, ott ad helyet tanyáznak.
A megújulás vizére vezet
És felüdíti tikkadt lelkemet.
És az ő szent nevéért
Az igazság ösvényein vezet engemet.
Halálos árnyak völgyén hogy ha járok,
Még ott sem félek semmi bajtól,
Mert ott is ott vagy énvelem.
A te vessződ, a te pásztorbotod
Vigasztalásom szüntelen.
Asztalt készítesz szemeim előtt,
Dacára mindazoknak, kik törnek ellenem,
Homlokomat olajjal hizlalod
S színültig habzik az én serlegem.
Boldogság kísér s irgalom
Éltem napjain végig.
S hajlékom lesz az Úrnak hajlékában
Mindörökétig.

(22. zsoltár. Sik ford.)

IRGALMASSÁG ANYJA

Minden emberben van érzék a nemes lendület iránt, minden emberben van költészet, talán így is mondhatnók, minden emberben van valami ős-elronthatatlan, mert minden embernek van édesanyja. Az anyák dallal táplálják gyermekeiket születésük előtt és tejjel utána, ezért marad meg minden ember szívében örökké az eszményiség és a tisztaság szerelme. És tulajdonképpen ezt keresi minden ember a földön sokszor, amikor a dolgok vége az, hogy elindulunk az édesanyánk keresésére, csak az a fájó, hogy sokszor, legtöbbször olyan hiába keressük. Még a hitves a hitvestársában is az édesanyját keresi és örülhet, ha részleteit fellelheti; nagy, csendes pillanatainkban azonban felsajog az érzés legbelül, hogy mégis csak igaz az, hogy elment az édesanyánk, vagy mi mentünk el tőle szomorú nagykorúsításunk büszke óráján és a teljes vagy a tagadott árvaság a sorsunk.

Mi az, amit egyedül az édesanyának pótolhatatlan szeretetében talál meg az ember? Mi az, amit örökké nélkülöznie kell, ha árvaság lett a sorsa? Nem egyéb, mint az a minden körülmények között való megértés és minden botlást menteni kész engedékenység és meleg puhaság, amely csak az édesanyák szívében

keresztül sugárzik a világ fiaira. Mert az érzés melegét az ő szívéen keresztül tanultuk, a szavak ízét és jelentését az ő ajkáról éreztük legelőször és a tettekben rejülő önzetlenséget, az áldozatok nagyszerűségét is az édesanyánk életében csodáltuk meg legelőször és legtöbbször.

Megértést és megbocsátást jelent az édesanya és maga a jó Isten akarta, hogy ezt jelentsen. Mert csak egyetlen sírig tartó szerelmünk van és ez az édesanyánk.

Ezt pedig maga az Úr Jézus is szentesítette; és ahogyan a Miatyánkba bevette a mi mindennapi kenyérünket, éppúgy beiktatta a kereszten való búcsúzásának hét szavába a mi sírig tartó szerelmünket: az édesanyánkat. Mert kell nekünk, földi vándoroknak minden nap kenyér, hogy testünk új erőre kapjon és kell nekünk földi halandóknak édesanya, hogy a lelkünk el ne keseredjék. Azért hagyta reánk a saját Édesanyját, mert azt akarta, hogy az anyaság csodálatos költészete fel-emeltessék a kereszténység legszentebb gondolatai közé és a hitigazságoknak nagy és engesztelhetetlen keménységét vonzóbbá tegye az Édesanya, Aki ott volt a karácsony mélységes misztériumánál, ott állott a keresztfá oltáránál és tanúja volt a Feltámadott dicsőségének éppúgy, mint a Szentlélek kiáradásának.

El lehet-e a kereszténységet képzelnünk karácsony, nagypéntek, húsvét és pünkösd nélkül? És vajjon ha ezekkel képzeljük el

Krisztus gondolatait, nem hiányos-e az elképzelésünk, ha kihagyjuk belőle Máriát, ha elhalványodni engedjük alakját a betlehemi jászol mellett, ha nem képzeljük oda az apostolok közé az első pünkösdkor, hogyha pedig a keresztfá alatt túlságosan csak a mi Urunkra feledkeznénk figyelmünkkel, Ő maga szólna hozzánk, mint Szent Jánoshoz, hogy „Fiú, ime a te Anyád”.

Ez a krisztusi végrendelet tette oly csodásan széppé a kereszténységet, mert kivirágoztatta benne az anyai érzés szépségét s melegségét. És ahogyan férfinak lenni a nők különös tisztelete nélkül félelmeleg lenne, éppúgy szomorú asszonyiság az, amelyik nem tud vonzódni a minden asszonyok igazi tükréhez, a Boldogasszony Máriához. És ha szeretjük a földi édesanyánkat feléje vonzódó örök tiszta szeretettel, akkor meg kell hogy értsük az Isten Anyjának oly szép tisztasággal kivirágzott tiszteletét az Anyaszentegyházban.

Az Egyház társasági lény, közösség. Amilyen férfiasan büszkévé tesz bennünket benne az a tudat, hogy van pápánk és jól rendezett hadsereg vagyunk az ő vezetése alatt, amennyire komollyá tesz bennünket, hogy van szentmisénk és az Isten Fia naponként vizitál bennünket, mint égi orvos és orvosság; a férfias szervezeti öntudat és az eucharisztikus Isten-mélység mellett olyannyira megfér, sőt szükséges az a bízó, meleg öntudatunk, hogy van anyánk az égben. Én nem tudom, hogy tényleg mennyire rideg lenne a mi hittanunk,

ha nem oldanók fel nagy titkait a szentolvasó gyűgyögésében; hogyan alakulna naptárunk, ha nem volnának benne a Mária-ünnepek, milyen szegényessé lennének templomaink és lakásaink, ha kihurcolnánk belőlük az Istenanya képeit és szobrait; mennyire furcsa volna a május a litániák hangulata nélkül és milyen ködös lenne az október a rózsafüzér áhítatótól megfosztva. És mennyire suta lenne sok nagy megszervezett egyházközségünk leányifjúsági Mária-kongregációk híján és mennyire üres lenne harctérre vonuló katonáink zsebe az édesanya vagy a jegyes szentolvasója nélkül.

Jézus nem akart Mária nélkül maradni sem jászolában, sem keresztfáján. S az Egyházban titokzatosan továbbélő Krisztus sem akart máriátlan maradni és látjuk-e, mennyire át meg át van szöve az Egyház élete máriás vonatkozásokkal, mennyire nemcsak Christianusok, hanem Marianusok is vagyunk, ha Krisztus követői vagyunk, és minél hűségesebben vagyunk Marianusok, annál megbízhatóbban leszünk Christianusok.

Hogy édesanyánk van, az Isten nagy jósága a természetes rendben. Az pedig irgalmasságának különös megnyilatkozása, hogy saját Édesanyját anyánkká tette a természetfeletti rendben. Valakit adott nekünk, akihez mehetünk ezer bűnnel terheltlen is azzal a bizakodással, mint az édesanyánkhoz. Mehetünk feléje azzal a várakozással, mely megértést és megbocsátó szeretetet vár akkor is,

amikor bűnei miatt nem mer Isten fényességével szembenézni. Az édesanya szemében van mentsége még a halálraítéltnak is, ha gyermeke neki, és nekünk felhatalmazásunk van arra, hogy ilyen mentegető édesanyánkat lássuk az Isten Anyjában, akit a keresztény áhitat ezért a legszebb címmel szólít meg, amikor irgalmasság Anyjának nevezi a karénekekben.

Mária az irgalmasság Anyja. Abban a lendületes énekekben, amelyet ő énekel a Szentírásban, maga is szól az Isten irgalmasságáról, mely „nemzedékről-nemzedékre azokon van, akik őt félik” (Lk. 1, 50.), és alázatossága biztosít arról, hogy ezt elsősorban önmagán tapasztalta. Élvezte az Isten irgalmát, belemerült és mindennap hálálkodhatott érte és mint égi Királynő, aki minden kegyelemnek közvetítője, az irgalom kútja mellett áll segítő szeretetével, hogy túlcsonduló mértékkel osztogassa az irgalmasságot, mely rábízott, amikor Jézus Anyja lett. Hogy az Isten gyönyörűségünkre lett, azt Jézusban élvezzük. Isten irgalma pedig mintha különösképen éppen Márián keresztül lenne gyönyörűségünkre (Sir. 2, 9.), mert anyai melegséggel és minden emberinél emberibb megértéssel fordul felénk és sohasem lehetett még hallani, hogy valakit is magára hagyott volna, aki oltalomért, megértésért és segítségért hozzá folyamodott.

Salve Regina, Mater misericordiae, vita, dulcedo et spes nostra, salve!

Ő SZENT FELSÉGE

*„Ki tudná kifejezni hatalma nagyságát,
És hozzá még ki írná le az ő irgalmasságát?”
(Sir. 18, 4.)*

Az irgalom evangéliuma az ószövetségben (Iz. 40—66.) magasba lendülő szárnyalással beszél Istenről, aki előtt a nemzetek olyanok, mint a vízcsepp a vödrön és annyit számitanak, mint a porszem a mérlegen; aki a földkerekség felett oly magasan trónol, hogy lakói akkorák előtte, mint a sáskák; aki semmivé teszi a jósok jeleit és megőrjíti a jövőmondókat; aki meghátrálásra kényszeríti a bölcseket és balgává teszi a tudományukat; aki világosságot alkotott és sötétséget teremtett, boldogságot szerzett és bajt teremtett és „seregek Ura” az ő neve. Csillagvilágok ezrei az ő alkotása, angyali karok légiói hullanak porba szent színe előtt és földi hadseregek munkálják az ő céljait, mert a zsarnoknak is az ő szava szól: Pásztorom vagy.

Ő Szent Felsége. Így emlegette Istent az a nagy Szent, aki Isten titkainak csodálatos útjait járta kegyelmileg nyitott szemmel már itt a földön. Minden hatalom teljességét és minden királyiség fennköltségét és megretentő másvilágiságát, a trónus előtt való döbbenetet érezteti azzal az önmagától való

hatalommal szemben, akit az evangélium parancsa után Miatyánknak nevezünk. Felséges az Úr és háromszor szent, aki összetöri a hatalmasokat és felemeli a kisdedeket és ez is az ő csodás harmóniájából való, hogy kemény és gyengéd, rettenetes és atya egyazon valóságában.

És Ő Szent Felsége szövetségre lép az emberrel. Szövetségre lépett már Jézus születése előtt, megújította a szövetséget Krisztusban és ezt az új szövetséget egyenként akarja minden ember életében hatékonyá tenni a szentségekben, a keresztségben legelőször és az Oltáriszentségben legtöbbször.

Ő Szent Felsége szövetségeseket keres. Lehet-e a vele kötött szövetség más, mint az irgalom szövetsége a nyomorúsággal? Nem is más ez, csak az irgalom szövetsége. Az volt az ótestamentum, azt hirdeti a Kálvária is és ez az irgalom szövetsége teljesül be ma is minden gyámoltalan ember megkeresztelésénél, — és a keresztségnél minden ember gyámoltalan — és az irgalom szövetségét köti ma is Ő Szent Felsége minden szentáldozás alkalmával naponként milliókkal és legalább évenként egyszer, húsvét táján, a földkerekség négyszázmillió, erőre szoruló, gyenge emberével.

Napiáldozó vagy? Sírj egy sort azon, hogy ezt a gondolatot még sohasem merítetted ki teljesen egy nap hosszúságára sem. Sírj egy sort azon, hogy reggel szövetségre lépsz Ő Szent Felségével és estére gondolattal, szóval

és cselekedettel igyekeztél hűtlen lenni a reggeli szövetséghez.

De Ő Szent Felsége roppant hatalmas, mert mindenható. És örök hű szövetséges társa, az Anyaszentegyház rájött, hogy *mindenhatóságát irgalmával és könyörületével nyilvánítja ki leginkább.* (Gyűjtőimádság pünkösöd után X. vasárnap.) Mert tulajdonképpen abból látjuk, hogy Istené a legfőbb hatalom, hogy a bűnöket szabadon megbocsátja. Az ugyanis, akit magasabb törvény kötelez, teljes szabadsággal sohasem engedheti el a bűnöket. És abból is nyilvánvaló, hogy Isten mindenhatósága éppen irgalmában nyilvánul legjobban, mert épp ezáltal vezeti az embereket a legfőbb jóban való részesedéshez, ez pedig Isten erejének legvégső eredménye. És mint megértettük, az irgalom hatása az alapja Isten minden működésének. Mert minden, amire jogunk van, tulajdonképpen Isten önkéntes, szabad ajándéka, és pont abban nyilvánul leginkább Isten mindenhatósága, hogy minden jónak legelső osztogatója ő. (Summa Theol. Pars I. Quaest. 25. Art. III.)

Ő Szent Felsége tehát irgalmával mutatja meg leginkább végtelen hatalmát és éppen ezért állította őt elénk az Üdvözítő a Miatyánk biztató emberarcával, hogy el ne felejtjük: Isten velünk kötött szövetsége a könyörülő irgalom szövetsége és hetvenszer hétszer felkelhet az, aki elesett az úton feléje, mert kész megkegyelmezni éppúgy, mint

annakidején Sodomának és Gomorának,
„hacsak felemelt kézzel nem vétkezik“.

Hatalom a világteremtő és fenntartó Isten, de költői kifejezéssel megértetve, ha lenne benne fokozata a hatalomnak, még végtelenebbnek kellene neveznünk hatalmát, amikor irgalmat gyakorol és bűnöket bocsát, mert gyarló a vétkező — és ez olyan jó nekünk embereknek.

S ezért érezzük ki a hozzája simuló bizakodást még Nagy Szent Terézia írásaiból is, amikor Ő Szent Felsége névvel illeti a Mindenhatót. Mert áldott az Isten, aki osztja az irgalmat és áldott az ember, aki kapja azt. És az irgalmasságnak ez a kettős áldása hozza bensőséges közelségbe a teremtményt a Teremtőhöz. Az ő irgalmát élvezzük, amikor jól megy sorunk, irgalmába vetjük minden reményünket, ha beborul felettünk az ég és ha vétkeztünk, akkor is elimádkozhatjuk Ő Szent Felségének trónusa felé a zsoltárt:

„Én azonban bízom a te irgalmadban;
Szívem ujjong, mert megszabadítasz.
Éneklek az Úrnak, ki jót tesz velem,
S a fölséges Úr nevét zsoltárral dicsérem.

(Zs. 12, 6.)

TARTALOMJEGYZÉK.

Isten irgalmasságáról — — — — —	3
Reginald Garrigou—Lagrange O. P. kommentárja az articulushoz — — —	7
Isten irgalmas — — — — —	16
Isten emberarca — — — — —	22
Felette nyomorultak lettünk — — —	27
Az irgalom mértéke — — — — —	32
A Király kedvéért — — — — —	37
Keserű óráinkban — — — — —	42
Irgalmas — igazságos — — — — —	47
Irgalmasságának gazdagsága — — —	52
Minden útja irgalom — — — — —	57
Az ember könnyeimű — — — — —	61
„Hogy keresse azt, ami elveszett” — — —	66
Magdalai Mária — — — — —	71
A jó Pásztor — — — — —	76
Irgalmasság Anyja — — — — —	81
Ő Szent Felsége — — — — —	86

HORDA
RINYOMDOLÉBRESÉ